

E M A N U E L Ž Á K

KAPITOLY O MANŽELSTVÍ

**Několik úvah o významu a účelu manželství,
o jeho nedostátcích a vadách se zřetelem
na poměry doby dnešní.**

NIHIL OBSTAT.

Prof. Joannes Opatrný.

IMPRIMATUR.

Pragae, die 16. Aprilis 1934.

Prael. Dr. Theophilus Opatrný.
Vicarius generalis.

Nr. 4694.

O B S A H:

- I. Založení manželství podle zprávy biblické. Rovnocennost ženy s mužem. Obraz Michelangela v Sixtinské kapli. Stvoření ženy. Myrta kvítkem snoubenců. 9
- II. Svatba v Káni galilejské. Symbolický význam zázraku proměnění vody ve víno. Filémón a Baucis. Maria přímluvkyně a ochránkyně manželství. 12
- III. Posvátnost manželství. Sv. Pavel o manželství. Obraz Segantinův. Potřeba předepsané formy manželské. Chrám místem pro manželský slib. 16
- IV. Nerozlučnost manželství. Penelope, manželka Odysseova. Kristus o nerozlučitelnosti manželství. Sv. František sáleský o nerozlučitelnosti. Historické příklady nerozlučného manželství. Rozhodnutí papežů. 21
- V. Manželská láska. Příklad její hlubokosti v starověku. Svědectví sv. Augustina. Křesťanstvím posvěceny city. Výrok Fr. W. Förstera. 27
- VI. Co žádá muž od své ženy. Sv. Pavel o důstojnosti ženy. Sofokleova Antigona. Žena ochránkyně domácího klidu. Alžběta a Tannhäuser u Wagnera. Göthovo „věčně ženské“. 30

- VII. Co žádá žena od svého muže. Slib manželský u Římanů. Význam jména conjugium. Z deníku Amielova. Bludný Holanďan a Senta. 34
- VIII. Rodina. Nietzsche o manželství. Příklad rodičů. Kristus žehná dětem. Výcho-
va příkladem. 37
- IX. Špatný příklad záhubou dětí. Bi-
skup sv. Cyprian žaluje na špatnou výcho-
vu dítek rodiči. Schönherova „Dětská
tragedie“. 42
- X. Manželství bezdětné. Sv. Augu-
stin „De bono conjugio“. Ženy, jež ne-
chtějí mítí dětí. Utracování nenarozených.
Duvernoisova „Jana“. Sterilisace duševně
zatížených. Geniální lidé z rodičů tělesně
chlorých. 44
- XI. Manželství nezdařené. „Nebezpe-
čí krásných tváří.“ Smyslnost labutím zpě-
vem lásky. Sňatky „z rozumu“. Sv. Jan
Zlatoústý o manželství uzavřeném z tou-
hy po obohacení. Ibsenova „Nora“. 52
- XII. Rozvod rozvrátem rodinného života.
Názory velkých myslitelů o rozvodech.
Zpronevěra manželská. Göthe o rozvodu. 60
- XIII. Občanský sňatek. Nebezpečí zlaici-
sování náboženských institucí. Největší a-
tentát na církvi. 64
- XIV. Volná láska důsledek odpoutání man-
želství od náboženské závaznosti. Svědec-
tví Fr. W. Förstera. Markétka v Götho-
vě Faustu. 69
- XV. Kamarádké manželství. Prof. dr.
Ehrenfels o sexuálním životě. Lindseyův
návrh na kamarádké manželství. Protest
H. Gebhardtové proti němu. Vyšší zájmy
člověka nežli erotické sklony. 72

XVI. O dětech nemanzelských. Biblická Agar a syn její Ismael. Ellen Keyová o dětech nemanzelských. Výčitky svědomí u Markétky. Soucit s pokleslým, ale odsouzení poklesku.	76
Závěr. Posvátnost rodinného krbu. Manželka jeho strážkyní.	80
Dodatek. Velké přikázání. Předmanželská čistota hlavní podmínkou šťastného manželství. Řecká bohyně Pallas Athéna. Svědectví významných fyziologů o mravní čistotě. Některá nebezpečí Freudovy psychoanalysy. Náboženství ochranou čistoty. Kult mariánský.	84

Předmluva.

Chtěl jsem vlastně napsati několik promluv ke svatebčanům. Ale vlastní zkušenost mne poučila, že mysl jejich bývá zneklidněna a roztržitá, a mluvené slovo před oltářem brzo je zatlačeno jinými dojmy. Vyprchá. A lze jim také v několika minutách říci, co vše bylo by radno jim hluboko na srdce vložiti? Řekne se též, že při snubním protokolu má duchovní správce velmi vhodnou příležitost k snoubencům vážně a důvěrně promluvit. Ale i tu bývá nejinak. Snoubenci bývají mnohdy nedočkaví, aby už to „vyslýchání měli s krku“.

A přece je nejvýše potřebí, aby jasně si uvědomili, jaké povinnosti na sebe berou. Dnes všechny křesťanské pravdy staly se „problemem“. Otrásá se samými základy rodinné a společenské morálky. A co dříve náboženstvím bylo posvěceno, dnes je zlaicisováno. Zbaveno své posvátnosti a dávno-věkého nimbu. Došlo tak na školu, a stejně na manželství.

Když v těchto několika statích ukazuji na manželství v jeho nejideálnější formě, jak Kristus je ustanovil, chci čtenáře spíše vésti k přemýšlení, nežli k mentorování. Dnešní „moderní člověk“ chce se vyblaviti ze všeho tradičního, a hledati nová hlediska a nové zásady. Právě v této negaci záleží všechna jeho „modernost“. Před věčnými pravdami, jak je naše dogmatika a ethika hlásá, má mnohý moderní člověk mrazení. V této knížce snažím se čtenáře vésti indiktivně k těmto pravdám. Z to-

ho důvodu kladu velký důraz na citované názory předních laických myslitelů. A stručné úvahy o manželství občanském, manželství kamarádkém, volné lásce, dětech mimo manželství zplozených, jistě jsou včasné, byť snad všechnu látku nevyčerpávaly.

Jsou zde ještě dány náměty a hesla, jejichž obšírnější zpracování v duchovních promluvách velmi by přispělo k vyjasnění názorů na celý komplex otázek s manželstvím souvisících. Je dnes jisto, že zánik minulých, antických národů zaviněm byl úpadkem úcty k manželství a k rodinnému životu. Ve svém hmotném blahobytu a přepychu pohrdali dětmi, protože jim překážely v požitcích. Tam, kde se opětuje hodokvas babylonského krále Baltazara, neviditelná ruka vždy píše výhrůžné: „Mane, Thekel, Fáres.“ Sčetl, zvážil, rozdělil jsem! A neblahé zjevy všeobecné nevážnosti k manželství opět hrozivě se objevují. Nenastane-li v tomto oboru nutná reforma, a řeknu přímo zdravá reakce, nestihne ni dnešní národy jiný osud.

Snoubencům a novomanželům dává se namnoze do rukou knížka o významu, cíli, vznešenosti manželství. Tyto „kapitoly o manželství“ mají též účel. Snažil jsem se příklady je oživit, aby toho, kdo knížku do ruky dostane, aspoň na chvíli upoutala.

Praha-Smíchov, v měsíci květnu 1934.

E m. Ž á k.

P o z n á m k a :

Upozorňuji při této příležitosti na svůj spis: „Žena v křesťanství“. Čtyři konferenční řeči. V nich zpracovány stati: Žena v křesťanském starověku. Žena v manželství. Žena a vzdělání. Žena a veřejnost.

I. Založení manželství.

Jsou hlavně dvě místa v Písmě sv., která vznešenost a posvátnost manželství důrazně nám připomínají. Je to stvoření ženy a tím založení stavu manželského, a potom svatba v Káni galilejské.

Adam stojí v ráji sám, nemaje tvora sobě rovného. Jeho láska hledá stejněcenné lásky. Ale dřív, nežli si jasně uvědomuje svoji osamělost, praví Hospodin: „Není dobře člověku býti samotnému, učiníme mu pomocnici, podobnou jemu.“ I uvedl Hospodin na Adama spánek, vyňal jedno z jeho žebber a učinil z něho tělo. A v tělo vdechl duši. Tak stvořena je žena. Po vůli Boží jeho pomocnice, rádkyně. Nikoli otrokyně, služka, nebo předmět jeho vášně.

A potom přivedl Hospodin ženu k Adamovi, který ji přijal slovy: „Toto jest kost z kostí mých, a tělo z těla mého“. A nazval ženu „Eva“, t. j. matka všech živých. Praměti celého lidského pokolení.

Vypravování bible ve svém obraze skrývá hlubokou pravdu. Tělo ženy nestvořil Hospodin ze země, jako tělo Adamovo; ale z kosti mužovy. Tím Bůh ukázal, že žena s mužem co nejúžeji souvisí. Teprve muž a žena tvoří jednu sociální jednotku, jedinou nedělitelnou „buňku“ lidské společnosti. A že stvořil tělo z mužova žebra, kosti střední, chtěl naznačiti rovnocennost ženy s mužem. „Kdyby Hospodin chtěl, aby žena byla

otrokyní, služkou mužovou, stvořil by ji z Adamových nohou. Kdyby chtěl, aby nad ním panovala, byl by ji stvořil z hlavy. Ale že měla býti jeho důstojnou družkou, stvořil ji ze středu Adamova.“ Z kosti, jež srdci je nejbližší; neboť žena měla a má býti předním a hlavním předmětem jeho lásky a péče.

„Ve čtvrtém přikázání vedle otce jmenuje se i matka, neboť i ona má podíl na božské autoritě. Je chráněna Bohem, co zatím všudy kolem Sinaje pod stany stěhujících se národů matka má úkol otrokyně.“ (Kard. Faulhaber.) Tuto rovnocennost muže a ženy zdůrazňuje sv. Pavel, když píše: „Všichni zajisté jste syny Božími věrou v Kristu Ježíši... Tu není žida ani pohana, není otroka ani svobodníka, není muže ani ženy, neboť všichni jste jeden v Kristu Ježíši. (Gal. 3. 25. 28.)

Slavný renaissanční malíř Michelangelo v památné kapli sixtinské zobrazil stvoření ženy. Žena vystupuje ze žebra Adamova a vzpíná ruce k nebesům. Modlí se. Ona cítí, že jen tehda zůstane důstojnou a ctěnou družkou mužovou, když Bůh bude jejich spojení žehnati. Jenom s pomocí Boží vyplní úkol, který jí je uložen, býti manželkou, matkou, vychovatelkou budoucího pokolení. Byla by vydána kvůli mužově, hříčkou jeho nálad, byl by zničen jejich svazek, když by Bůh jich nežehnal a nechránil. Kdyby nebydlil v jejich domácnosti.

A Hospodin přistupuje k prvním lidem, prvními manželům a dí: „Rostež a množte se; naplňte zemi a podmaňte ji.“ Bůh, věčný velekněz, jim slibuje své požehnání. Manželství založeno a posvěceno Bohem a v Bohu. A tak mělo se státi manželství prvních lidí obrazem všech sňatků příštích. Má býti uzavřeno před tváří Boží; ve jménu Božím. Před jeho knězem, který má na místě Božím manželům žehnati.

Manželství, posvátný svazek vzájemné lásky a pomoci ve společném domově, je jako malé, tiché

království. Manželství dává život celé lidské společnosti. Dává církvi nové údy, národu dítky, státu občany, nebi vyvolené svaté.

Dávná legenda vypravuje, že první manželé, z ráje vyhnáni, spatřili myrtu, rostoucí u brány rajske. Kvítek tmavozelených lístků, který nikdy neuschává, nezmirá, ale stále se zelená. Utrhali těchto květů, aby jim byly trvalou vzpomínkou na ztracený ráj. Proto myrta stala se květinou snoubenců, vcházejících do chrámu. Její zelené lístky mají jim připomínati, že láska jejich nemá nikdy zvadnouti. Jejich temná barva naznačuje, že i v manželství je čekají chvíle temné, starostí i smutku plné.

„Kdo si od zlatého kroužku
slibuje též zlaté dny,
dřív, či pozděj' jistě pozná,
že to byly pouhé sny“;

praví básník o snubních prstenech.

Vyhnáni z ráje, přece si odnášeli první rodiče, své Boží požehnání: „Rostež a množte se.“ To jim i rozhněvaný, trestající Bůh ponechal. Toto manželské požehnání mělo založiti jim ráj vnitřní, upřímné, trvalé lásky a ráj šťastného rodinného života. A toto požehnání manželského svazku spočívá na každém manželství, které bylo uzavřeno s Bohem ve jménu Božím. Rodinné požehnání, které mezi jinými obrazy zdobilo stěny domu, často mělo nápis: „Kde Bůh, tam láska. A kde láska, tam svatý mír a požehnání.“

II. Svatba v Káni galilejské.

Nebylo svazků mezi lidmi, jejich vzájemných styků, práv a povinností, které byly od dob lidského pádu více porušeny, potupeny, znesvěceny a pošlapány, ano v samo bláto strženy, jako svazku manželského. Všechen úpadek dávných, již mrtvých národů, měl počátek v rozvrácení manželství. Od prvních dětí Adamových stále jako morová rána objevuje se porušení svazků manželských nejruznějším způsobem. Lidstvo trpělo trvalými mravními chorobami. A tu „velký lékař přišel s nebe, protože veliký nemocný ležel na zemi.“ (Sv. Augustin.) A lékař začal léčit sám kořen mravních břed. Porušené manželství. Papež Lev XIII. ve své encyklice o manželství nazývá Krista „restitutor dignitatis humanae“; obnovitelem lidské důstojnosti.

Byl hostem v Káni galilejské na svatbě svých chudých příbuzných. Již svojí přítomností posvětil sňatek. A ještě více pro poučení všech učinil, když proměnil vodu ve víno. Zaplašil rozpaky svatebčanů. Posvátný úžas zmocnil se všech. Víra v božskou moc Kristovu naplnila srdce přítomných.

Zázrak proměnění vody ve víno Kristus v duchovním smyslu stále opakuje, kdykoli i on je zván mezi svatebčany. Společný, denní život manželů, v němž povinnosti den co den se střídají, nebo opakují, proudy první lásky činí pomalejšími. Prudký tok horského pramene ustává, když jeho vody v rovině se ocitnou. City se uklidňují. Man-

želům jako by časem došlo víno radosti, nadšení a vzájemných projevů srdce.

Ale Kristus jim skýtá víno. On všechny ty všední práce, povinnosti, starosti posvěcuje. Povznáší je ve vyšší řád, když k němu důvěřivě obrátí své prosebné zraky. Posílí jejich lásku. A v této lásce, které sám Kristus žehnal ústy kněze, úkoly života stanou se jim lehčími, radostnými. Víno Kristovy milosti posiluje jejich nitro. A jeden práce a starosti druhého s ním nese; neboť láska jejich je osvěžena, duše posílena. Léta plynou, láska mění své zevní projevy, ale v základě zůstává též. Je jako strom, s něhož listí i ratolesti léty opadávají; ale kořeny jen hlouběji do země se zaryly. Láska Kristem posvěcená zůstává. —

Starořecká mythologie vypravuje o staříckých manželích, kteří se jmenovali Filémón a Baucis. Byli chudi. Když bůh Zeus v lidské podobě putoval krajem, nikde nenalezl přístřeší. Jenom Filémón a Baucis ochotně jej přijali a pohostili. Ano zpozorovali, že při hostině vína jim neubývalo. A za to Zeus je odměnil. Když ve svém hněvu obrátil bezbožnou krajinu v bažinu, chata Filémónova byla zachráněna. Proměnila se v chrám, v němž oba manželé sloužili bohu. Ano oba manželé také současně zemřeli, jak za to často se modlili.

V tomto mythu tají se věčná pravda. Manželství je šťastné, kde oba Bohu slouží. I v chudobě naleznou spokojenost, když Bůh je hostem v jejich srdci. Příbytek stává se chrámem. Ale manželství bez Boha dřív či později mění se v poušť bez lásky, nebo v bažiny hříchu. A naopak nic není krásnějšího, než když manželé po létech pozemského míru stejně jednou vstoupí v chrám věčného míru v nebesích.

Svatba v Káni galilejské je hlubokým obrazem svátostného sňatku. Při každé svatbě, kterou novomanželé, v milosti Boží a s čistým srdcem připravují, je Kristus neviditelným hostem, tichým

účastníkem. On manžele posvěcuje. Manželé bez Božího požehnání brzo si sevšední. Záhy ztrácejí i ono málo ideálů, které vstupující v manželství ještě měli. Při svatbě, ve jménu Božím konané, je vždy Kristus svědkem. —

A ještě jednoho možno si všimnouti. Při svatbě v Káni byla přítomna též matka Kristova, Maria Panna. Ona, jak vykladači Písma sv. praví, ještě dříve, nežli Kristus s apoštoly přišel, byla v Káni přítomna. A když při svatební hostině znamenala, že nedostává se vína, Maria první tiše obrací se ke svému Synu a dí: „Nemají vína“. Ona se za svatebčany přimlouvá.

Je krásným zvykem katolických nevěst a žen, že prosí Marii, matku Kristovu, aby chránila a žehnala jejich manželství. Svatozář matky Páně, svaté a přechysté snoubenky sv. Josefa, svůj lesk vrhá i na čelo nevěsty. Teprve úctou k Marii Panně povznesena je žena ke své původní důstojnosti. Čistota mysli, jaká byla výsadou Neposkvrněné, má vždy býti věnem katolické ženy i v manželství. Sv. Augustin ve svém vánočním kázání napomíná manželky, aby zůstaly v manželství duchovně čisté a neporušené. Volá k nim slovy: „Co jste ztratily podle těla, uchovejte ve svém srdci. Byť panenská neporušenost byla v manželském stavu ztracena, zůstaň ona zachována ve vašem svědomí živou věrou!“ —

Maria Panna, matka sedmiboletná, je nejvěrnější ochránkyní katolických manželů. Vždy hlubokou vroucností bude zníti modlitba jejich: „Přiď, Maria, svatá panno a matko, která ozářena korunou slávy tichým svým krokem jdeš mlčící nocí a vléváš balsám útěchy v raněná srdce! Potěš mysl moji! Jsem jako třtina, větrem zmítaná. Pomoz a ochraňuj své dítě! Když v moři pochybností a smutku zmítá se naše duše, když bloudíme strašnou tmou, ty podáváš svoji bílou ruku. Přinášíš klid, jako když matka ukládá v kolébku plačící, polekané dítě.“

Maria je útočištěm manželek. „Zpěv Mariin (Magnificat) zapudil nářek Evy“, krásně praví sv. Augustin. Buď velebena žena, s jejíž rtů znějí doma písně ke cti Matky Boží!

III. Posvátnost manželství.

Že manželství, smlouva nejvážnějšího a ve svých důsledcích nesmírně dalekosáhlého významu, je svazkem posvátným, toho byli si vědomi všichni kulturní národové. Proto snoubenci, hodlající slibem manželským navzájem se zavazovati, vyžadovali si k tomu požehnání bohů. V Egyptě zasnobovali se před knězem u oltáře bohyně Isis. U Řeků přinášeli oběti ke cti Lunony. U Židů rodiče, později pak rabín, modlitbou k Hospodinu vyprošovali snoubencům požehnání.

A Kristus, obnovitel řádu Božího na zemi, manželství posvětil, ano povýšil na svátost. „Ono jest jednou ze sedmi posvátných studní, které nám skýtají nadpřirozený život. Jest jedním ze sedmi posvátných kalichů, které až na pokraj jsou naplněny krví Kristovou. Jedním ze sedmi svatých chrámů, které zbudovala božská architektura. Jedním ze sedmi posvátných zvonů v harmonii sv. svátostí.“ (Kard. Faulhaber.)

Klassickým svědkem posvátnosti manželství je sv. Pavel, který praví: „Muži milujte své manželky, jako Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil. Ženy buďtež poddány mužům svým jako Pánu, neboť muž je hlavou ženy, jako Kristus je hlavou církve... Tajemství toto jest veliké v Kristu a v církvi.“ (Efes. 5. 25.—32.)

Svaté a nerozlučné, protože věčné, spojení Kri-

sta s církví, která jest jeho tělem, je sv. Pavlu obrazem spojení muže a ženy. A jako je to láska, jež spolu s milostí stále proudí mezi oslaveným Kristem a pozemskou církví, tak je to táž láska a milost Boží, jež v manželství spojuje muže a ženu. Tato láska Ježíše Krista k církvi má býti manželům obrazem jejich lásky. Kristus miloval církev nekonečnou, nejvyšší láskou. Obětavou láskou, jež vrcholila v jeho smrti na kříži. Miloval ji nikoli ke svému vlastnímu dobru, ale k dobru své choti, kterou je církev (sponsa Christi).

Sv. Jan ve svém Zjevení užívá téhož podobství, když obraz blaženosti nebešťanů a jejich spojení s Kristem vidí zde na zemi ve spojení muže a ženy manželstvím. Volá: „Radujme se a plesejme, a vydávejme Hospodinu chválu, neboť přišla svatba Beránkova a nevěsta jeho (církev) se připravila. A bylo jí dáno, aby se oblékla v kment běloskvoucí. (Zjev. 19. 7.—8.)

Stejně učí i nejstarší učitelé a otcové církevní, řádíce vždy manželství v sedmero svátostí. Sv. Ignác antioch., Ambrož, Augustin atd. Jenom protestanté (hlavně Kalvín) zavrhujíce tradici církevní, prohlašují manželství za světskou smlouvu. Odnímají mu svátostný ráz a posvátnost; tajemství udílení milosti. — Jako křtem sv. uděluje se milost posvěcující, tak manželé té chvíle, když činí si vzájemný dobrovolný slib lásky a věrnosti, získávají milost posvěcující.

Jak vznešená chvíle, kdy slib manželský, posvátný a nerozlučný, uzavírají! Jen chvíli sv. přijímání, kdy sám Kristus stává se pokrmem, možno k ní přirovnati. Od té chvíle jeden na druhého má hleděti s posvátnou úctou; jako máme v úctě a vážnosti obraz, jenž byl posvěcen, a je nám dražší, nežli obraz, nad nímž požehnání knězem nebylo vysloveno. —

Manželská láska je jako věčné světlo před svatostánkem v chrámě. Není bouřlivé, ni oslňující, také vysoko neplane. Je klidné a stálé. A takové

je nejspolehlivější stráží manželského štěstí. Ale jako věčné světlo potřebí opatrovati a stále přidávati oleje, tak manželské lásce je nutno dodávati vytrvalosti a síly. Brzo by ztratila svého posvěcení, kdyby společná jejich cesta do chrámu, k posvěcení sňatku, byla také společnou jejich cestou poslední.

Italský malíř Segantini vytvořil významný obraz, který nazval: „Láska u pramene života“. Na mírné výšině alpské, zalité slunečním jasnem a četnými květy, sedí u horského pramene majestátní anděl. Jeho široká, sněhobílá křídla chrání pramen před každým vedrem, i před každým znečištěním. A andělovy oči s posvátným pohledem upírají se na mladou manželskou dvojici, která vážně k prameni se blíží. Čistá, hluboká láska mladého muže a ženy je sledována samým andělem, ochráncem. A pramen, k němuž se oba blíží, jaký má význam? Toť je zdroj milosti Boží, který znovu a znovu manželé mají vyhledávati, chtějí-li zachovati svoji lásku čistou, stálou, ryzí. Takovou, s jakou v srdci od svatebního oltáře odcházeli. Anděl, její strážce, se zvedá a dí k nim: „Pij lásku sv. Jana.“ Tu lásku svatou, hlubokou, obětavou, s jakou miláček Kristův lnul ke svému Pánu.

A stálým, nevysychajícím zdrojem této manželské lásky je modlitba, mše sv., svaté svátosti. Z tohoto zdroje potřebují manželé stále čerpati své posvěcení a posílení, aby zachovali svoji lásku, věrnost, upřímnost, štěstí a pokoj v duši.

Rektor štrassburské university S m e n d často pozoroval ze své universitní úřadovny dva již staré manželé, kteří pravidelně den co den vcházeli do Münsteru na bohoslužbu a z ní zase společně domů se vraceli. A napsal takto: „I když mne hlas zvonů a zvuky varhan nemohly pohnouti, abych i já šel do Münsteru a tak svému úřadu na nějakou chvíli se zpronevěřil, tichá radost, ano blaženost, jež ze tváří oněch dvou staroušek na mne hleděla, přiměla mne k tomu.“

Nic krásnějšího, než když manželé po dlouhá

léta společně do chrámu vstupují; zde mši sv. vedle sebe jsou přítomni, ano společně též ke stolu Páně přiklekají. Nic lépe jejich lásku neutvrzuje, jako když tiše jeden za druhého se modlí. A jeden druhému o tom nikdy nepovídá. To je ona hluboká, tichá, pevná láska, jež často se svými city se tájí. Slova a řeč by jí mohly ublížiti, ji znesvětit. To je ono svaté spojení manželské, nad nímž hvězda štěstí, poselkyně z vyššího světa, svítí až do nejzazšího večera života. A když jednou zhasne, znamená, že jeden z nich odešel k říši Kristově a trpělivě čeká na druhého. To je ono svaté manželství. Veliké tajemství v Kristu a církvi.

* * *

Nejeden volný myslitel namítne: A je čestnému člověku snad potřebí, aby svému manželskému slibu dával určitou, předepsanou formu? Nestačí slovo samo bez obřadů, jen když bylo vysloveno z hloubi duše? Je potřebí veřejnosti, chrámu a svědků k tomu, co zavazuje pouze dva lidi a jest jediné jejich čestnou záležitostí?

Na to odpovídáme: Záchování pevné a slavnostní manželské formy, vykonání slibu manželského v chrámě, na místě svatém, připomíná vznešlost a posvátnost manželství. V chrámě zbavují se snoubenci všech smyslných podnětů, světských motivů, které snadno mají vliv na nerozmyslné slovo. Svatý klid naplňuje jejich duše, aby tím lépe oba jasně si uvědomili, jaké povinnosti a závazky oba na sebe berou. V prudkém hnutí mysli každý don Juan slibuje „věčnou lásku“. Ale s uklidněním mysli také jeho „věčná láska“ rychle vyprchává. Posvátné ovzduší chrámmové, obrazy a sochy světců jsou jako tiší svědkové jejich slibu.

Manželství jest svátost. A chrám je nejdůstojnějším místem pro přijetí svátosti. A pevná forma, kterou manželský slib je konán, je zároveň připomenutím pevného, trvalého svazku. A veřejnost rovněž nemožno vylučovati. Kdo chtějí před veřej-

ností za manžela býti považováni a žádají úcty, chování, ohledů, jaké manželům náleží, mají též veřejným aktem ve svůj nový stav vstupovati. Proto na oznámeních manželského sňatku též se připojuje, kdy a kde sňatek byl, nebo bude konán. Modlitby a požehnání kněze i na nábožensky vlažné snoubence hlouběji působí, nežli suché blahopřání úředníka. A dojem sňatku ve chrámu mocněji se vtiskuje v paměť manželů jako posvátná a rozhodující chvíle jejich života. Proto často vidíme, že i snoubenci ve víře lhostejní, vždy volí církevní sňatek. Neboť bezděky vyciňují posvátnost chvíle a vážnost povinností, které na sebe běžou.

IV. Nerozlučnost manželství.

Vážným a hlubokým dojmem působí na příchozího ve vatikánském museu socha manželky Odyssea, jenž odejel do války trojské, Penelope. Výrazné, sličné tváře, sedí opuštěná Penelope, pravici zdvihajíc k čelu, jako by stále myšlenkami provázela nepřítomného a nevěstného Odyssea. Jeví se býti vtělená věrnost a oddanost manželky ke svému choti.

V památné své knize (Odyssea, zpěv 21., 53 a násl.) líčí Homér, jak Penelope, tesknící pro svého manžela, tiše vystupuje do podkrovní síně královského paláce a zdvihá luk a střely, které zde její choť uložil. V pohnutí sklání nad nimi hlavu. A náhle vytrysknou jí bohaté slzy z očí. Neboť není to dřevo a kov, co nyní drží v ruce. Jsou to upomínky na šťastnou, nenávratnou minulost, kdy vzdálený manžel ve dvoře svého paláce se svými zamilovanými zbraněmi vládl svému lidu. — A jinde popisuje Homér světnici, kde Penelope prožívala první doby blaženého manželství. Postavil ji sám Odysseus ve dnech první své lásky. Postavil ji kolem mohutného olivového stromu uprostřed, a tak naznačil, že manželská láska má býti nehynoucí, neumírající, jako oliva stále je živá, protože od kořene znovu se obnovuje. (Odyssea, zpěv 23., 190 a násl.) V tomto symbolu krásně je naznačena trvalost a nerozlučitelnost manželského svazku.

V starověké době manželství nesmírně pokleslo. Nebylo stopy po jeho jednotě, po svazku mezi

jedním mužem a jednou ženou. Zanikla jeho nerozlučnost. Žena byla služkou svého muže. I u Židů, kteří pochodeň víry v Boha ostříhali a nesli mezi národy, pohaslo světlo jednoty a nerozlučitelnosti manželské. Jejich přirozenost byla zatížena smyslností a tělesností, než aby na nich měla býti žádána nejtěžší povinnost manželská, věrnost a nerozlučnost. Historik německý Seeck, ač nepřítel katolické církve, ve svých „Dějínách zániku antického světa“ doznává: „Oč čistší je manželství a pohlavní život od těch dob, co je církev! Život byl očistěn, a kruté zneužívání, které vedlo k vyliďňování říší, církev zcela sice neodstranila, ale přece účinně omezila.“ (Díl III. 224.)

Jednou přistoupili k Plánu Ježíši fariseové a tázali se ho: „Je-li dovoleno propustiti manželku svou z příčiny kterékoli?“ A on odpovídaje, řekl jim: „Což jste nečetli, že ten, který stvořil člověka, na počátku mužem a ženou je učinil a řekl: „Proto opustí člověk otce svého a matku svou a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle. Neboť co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ A namítali Kristu: „Proč tedy rozkázal Mojžíš dáti lístek rozlučovací a propustiti manželku?“ A on dí jim: „Pro tvrdost srdce vašeho dopustil Mojžíš propustiti manželky vaše; ale s počátku nebylo tak.“ (Mat. 19. 3.—8.)

Kristus ve své řeči zdůraznil a prohlásil za zákon jednotu manželství, t. j. za svazek mezi jedním mužem a jednou ženou, protože Hospodin na počátku stvořil Adamovi jen jednu ženu. A zároveň ustanovil, že manželství má se zase vrátiti ke své původní nerozlučitelnosti. „Manželé nejsou více již dva, nýbrž jedno tělo.“ (Mat. 19. 6.) Oni morálně takoruka snostli v nerozlučnou dvojici.

Svazek manželský má býti pevnější, nežli svazek rodičů a dětí. Děti opouštějí rodiče; ale man-

želé opustiti se nemají. Jenom smrt je ona mocná vládkyně, jež manželství rozlučuje. Je ruší. Jen ona dává tomu, kdo ještě mezi živými zde na zemi zůstal, propustný list. List rozluky. A i když židovské snoubenky dobře si byly vědomy, že manžel je může z podstatné příčiny propustiti, přece v nitru svém cítily, že manželský svazek jen smrtí má býti rozloučen. Neboť na počátku svatebních obřadů dávala nevěsta ženichovi darem úmrtní košili, kterou on ve výroční den oddavek a o kajícím dni smíření nosil. Když římské matrony Porcie, která nosila léta smutek po svém mrtvém manžel, přátelé se tázali, kdy konečně smutek odloží, odpověděla: „V ten den, kdy sama zemru.“ (Plutarch.)

Manželství řádně uzavřené je již ve své samé podstatě nerozlučné. Kristus, vstupuje na nebesa, řekl apoštolům: A já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa. Je a zůstane stále spojen se svojí církví po všechny věky. A tak je i spojení manželů nerozlučné. Sv. Pavel sám spojení jejich srovnává spojení Ježíše Krista s církví. Manželství nazývá hlubokými slovy velikým tajemstvím v Kristu a církvi. Prostého, ale velmi přiléhavého podobenství užívá sv. František saleský, aby naznačil nezrušitelnost manželského spojení. Práví: „Truhlář dvě prkna čistým kličem tak spojuje, že jedno druhého velmi silně se drží. Ano, spíše jinde, nežli v tomto spojení je rozštípíš. A Kristus spojuje muže a ženu svou svatou krví; a odtud toto spojení jest tak mocné, že se spíše duše od těla některého z nich má oddělit, nežli toto spojení zrušiti.“ (Filothea III. 38.)

V dřívějších dobách nejednou dávali si novomanželé vryti do snubních prstenů, které jim kněz posvětil, slova: „Mors sola“. Slibovali si, že jediné smrt je s to od sebe je odloučiti. A slib tento sv. přijímáním posvěcovali, aby milost Boží jej upevnila a je v jejich sv. slibu pohltila.

Z dějin máme toho krásný příklad. Kateřina Jage-

lonská, manželka pro vzpouru proti královskému bratru odsouzeného Jana Vasy, rozhodla se, že bude snášeti žalář se svým manželem. Ví, že její choť nikdy již nespatří denního světla. Ale ona chce i tak s ním býti. Král jí nabízí k přebývání palác a pohodlný život. Ona vytrvale zamítá. Potom ji hledí přesvědčiti, že odsouzením manželovým manželský jejich svazek je zrušen. Tu ona snímá svůj snubní prsten a mlčky jej ukazuje králi. On čte na něm slova: „Mors sola“. Jediné smrt může nás rozloučiti. Plných 17 let trpělivě snášela Kateřina Jagelonská žalář svého chotě; až po smrti krále Ericha choť dostal milost. Co Bůh spojil, jenom Bůh může zas rozloučiti!

Krásný příklad manželské nerozlučnosti uvádí též německý spisovatel Karel Bulcke: „V jedné kapli v Kvendlinburgu těsně vedle sebe leží dvě rakve. V jedné z nich odpočívá rytíř, v druhé jeho manželka. Tam spí již po 5 století. Ještě jsou známa jejich jména, ví se o nich, že byli dobročinní k chudým, že byli ctnostní a zbožní, že vedli šťastný, klidný život. Ví se též o nich, jak oba měli se rádi. — Když sestarali a smrt se k oběma blížila, přáli si — a jich prosbě bylo též vyhověno — aby jejich rakve byly postaveny těsně k sobě a oni spolu tak byli pohřbeni, aby tvář jednoho byla obrácena ke tváři druhého. Neboť bylo jich touhou, aby v poslední den, kdy zaznějí pozvání ke vzkříšení, a oni ze spánku procitnou, první jich pohled v novém životě spatřil milované oči druhého. Spí a čekají. Rakve jich jsou bez ozdoby. Prvních 500 let uplynulo. Oba spící mají čas. Čekají.“ To je ideál věrného manželství v životě i smrti. A k ideálům máme pracovat.

* * *

Jednota (spojení jednoho muže a jedné ženy) a nerozlučnost platně uzavřeného manželství, jest základním katolickým dogmatem a hlavním pilířem uspořádání a sociální organizace lidské společ-

nosti. Těžké boje musili často postoupiti papežové proti knížatům a vladařům, aby obhájili jednotu a nerozlučnost manželství. Již sv. Jeronym vypráví o důsledné vytrvalosti, s jakou papežové do krajnosti hájili nerozlučnost manželství. Fabiola, jedna z nejpřednějších římských paní, měla muže pro jeho neresti nejvyšší odporného. Neznalá přísného zákona o nerozlucitelnosti manželství, dala se rozvésti a znovu se provdala. Za to byla však z církve vyloučena. A co učinila Fabiola? Ač římský světský zákon rozluku dovoľoval, ona poslechla církve. Odchází od svého druhého muže a v kajícím rouchu staví se před chrámové dvěře, dávajíc na jevo lítost nad nepředloženým krokem. A když po vykonaném pokání znovu je přijata do církve, rozdala své jmění chudým, založila v Římě první nemocnici, v níž sama chorým posluhovala.

Když král francký Lothar roku 856. propustil svoji manželku Theutbergu a pojal jinou, papež Mikuláš I., jeden z největších obhájců manželské nerozlucitelnosti, ujal se propuštěné a tak dlouho přísně naléhal na krále, až tento druhou ženu propustil a s Theutbergou se smířil. Stejně donutil papež Innocens III. francouzského krále Filipa Augusta, že zase přijal k sobě svoji zapuzenou choť, Ingeburgu Dánskou. Papež psal tehda zástupci světu ve Francii: „Nasadíme, bude-li třeba, svoji krev za pravdu a právo,“ t. j. za svatost a nerozlučnost manželství.“ Když za prudké první bouře lutheranismu anglický král, Jindřich IV. usiloval u papeže Klementa VII., aby jeho manželství s Kateřinou Arragonskou prohlásil za rozvázané a mohl vejíti v nový sňatek s Annou Bolleyovnou, papež odpověděl stručně: „Non possumus“. Nesmíme a nemůžeme rušiti, co Kristus ustanovil. Prosil krále, aby nežádal toho na papeži, protože ani z vděčnosti k lidem (ke králi) nemůže porušovati nezměnitelná přikázání Boží. A raději snesl úplný odpad krále, celé země, a kruté pronásledování katolíků (Tomáš Morus), nežli by dal souhla-

su k novému sňatku královu. Aspoň těchto několik nejznámějších dokladů, jak církev rozhodně a nesmlouvavě vždy trvala a dosud trvá na nerozloučnosti manželství.

Ale nejsou snad známy též případy, že církev prohlásila manželství za rozloučené? Ano. Stalo se tak, když jasně na církevním soudu bylo dokázáno, že manželství bylo neplatně již na počátku uzavřeno. Protože byly mu v cestě zrušující překážky, ať snoubencům neznámé, nebo zúmyslně zatajené. Když manželství třeba po mnoha létech církví bylo prohlášeno za neplatné (*matrimonium nullum*), pak zcela logicky mohli se rozjetí a v řádné manželství vstoupiti, kdo před tím omylem za manžele (třeba s dobrým svědomím) se považovali. Tak často se ukazuje, že papež Pius VI. rozloučil první sňatek císaře Napoleona I. Nikoli. Papež na základě přesného zdůvodnění církevním soudem prohlásil, že sňatek císařův byl neplatně uzavřen, protože mu scházela předepsaná církevním sněmem tridentským forma (farář a dva svědkové).

V. Manželská láska.

Láska manželská je láska každé oběti schopná. Láska, která chce vzájemně jednoho druhým učiniti šťastným; a to za obět každé své práce a námahy, vlastního pohodlí, ano za cenu vlastního života.

Když perský král Cyrus zvítězil nad Armény, zajal mezi jinými i jejich krále Tygrana a jeho manželku. Jednoho dne pozval Cyrus oba královské zajatce ke svému stolu. Častoval je jako přítel. Po hostině tázal se Tygrana: „Jak drazo bys vykoupil svoji choť z mého zajetí?“ A ten odpověděl: „Dal bych za její svobodu celé království, které jsi mi oddal. Ano i vlastní krví a životem chtěl bych ji ze zajetí vykoupiti.“ Cyrus byl touto obětavou manželskou láskou tak dojat, že oběma zajatým dal svobodu a království jim vrátil.

Po nedlouhém čase tázal se Tygranes své manželky: „Jak se ti líbil vznešený král Cyrus?“ A královna odpověděla: „Nevím, co touto otázkou myslíš. Ale jen to vím, že po všechen čas hostiny upírala jsem oči pouze na tebe, který byl's hotov pro mne i život svůj dáti.“ Taková je láska manželská. Kristus miloval církev a život svůj za ni obětoval. A tato nekonečná láska Ježíše Krista k církvi má býti manželům věčným, zářícím obrazem jejich vzájemné lásky.

Kde je tato láska, tam každou radost, každý úspěch, ale také každý žal a každou starost jed-

noho pocituje druhý, jako radost i žal vlastní. Tam radostně přináší se každá oběť a každé odříkání, protože je to nejlepší důkaz pravé lásky. Manželská láska překonává každou strast, každé utrpení, každou starost. Ona je jako čarovná ruka krále Midasa, jenž dotekem všechno měnil ve zlato. Je to láska kralující, která šíří jenom blaho a radost. Stírá slzy, zaplašuje vrásky. Je jako cédr na Libánu, který tím hlouběji zarývá kořeny do skalnaté půdy, čím prudší větry lomcují jeho korunou.

S v. A u g u s t i n praví: „Pravá láska nezná žádného nepohodlí; a má-li nepohodlí, miluje je. Každá oběť, kterou láska přináší, je novým poutem, které srdce obou jen úžeji k sobě váže. A tím úctu a lásku druhého vždy znovu získává, prohlubuje a sílí, a duše manželů jen vroucněji spojuje.“ První opojení lásky, rychle vyprchá. Ale křesťanská manželská láska není krásným opojením, které mizí. Ona stává se sice léty klidnější; a právě tím, čím je starší, tím je pevnější a ušlechtilější, jako dobré víno věkem stává se vzácnějším a silnějším.

Láska manželská jest paprsek Ducha sv., zářící s nadzemských výšin v tuto zemi běd. Jako Duch sv. je zosobněná věčná láska Boha Otce a Boha Syna („jenž z Otce a Syna vychází“), tak láska mezi manželi je dechem téže vyšší lásky. Je hvězdou na nebi, jež padla na zemi, aby lidem v údolí slzavém skýtala štěstí. Byla sice často zneuctěna, pošlapána. Ale v křesťanském manželství byla zase Kristem ze země pozdvižena, očištěna a postavena jako svíce na oltář v chrámě. (Kard. Faulhaber.)

Duše manželů přibývajícimi léty tím lépe si rozumějí a v stařeckém věku, jak náš básník praví, „ve dvou vetších tělech sídlí jedna dušička.“ Staří manželé léty stávají se i ve tváři sobě podobnými. Názory, zvyky, řeči jeden druhému velmi se přiblížil. A když zapadající slunce v podvečer jejich žití osvětluje sněhobílé jejich hlavy, zdá se, že z paprsků svých vytváří svatozář nad jejich

hlavami. Svatozář věrné, hluboké lásky, která bude jim svítiti jako hvězda večerní na cestu do nebeské vlasti. —

Moderní chvalořečníci pohlavního života, kteří lásku obou pohlaví staví do středu života a jí chtějí podřaditi všechny vyšší požadavky a úkoly, zapomínají a zcela přehlíží, že pohlavní city teprve křesťanstvím nabýly oné vroucnosti a síly, které marně v antice hledáme. Na Petrarkovi a jeho lásce k Lauře nejlépe vidíme, jak na sklonku středověku člověk onou mocnou zapomínání na sebe, obětavý žár náboženského nadšení a něhu křesťanské charity přenáší na svůj poměr k ženě; a tak chce všechno smyslové cítění produševniti. V tom spočívá jeden z největších kulturních činů křesťanství, jehož se ani nejpokrokovější člověk nemůže zhostiti, poněvadž všecken jeho citový život pod těmito vlivy se vyvíjel. Jenom z nejhlubších citů povinnosti rostly též nejhlubší city lásky. Láska, která přemáhá smrt, plyne s Golgaty, kde smrt byla přemožena. (Fr. W. Förster; Jugendlehre, str. 341.)

VI. Co žádá muž od své ženy.

Bylo dávným, krásným zvykem, že muž, když chtěl uvést manželku do svého příbytku, hleděl její co nejvíce vyzdobiti. Přicházel často i kněz, aby nový manželský dům vysvětil. Manželka v něm našla svůj druhý domov. Tiché stěny mají ožítí jejím hlasem a rozehrát se její láskou. Proto vítá ji pod svůj krov jako rovnocennou, rovnoprávnou družku. Sv. Pavel zdůrazňuje tuto rovnocennost ženy a muže slovy: „Všichni, kteří jste byli pokřtěni v Kristu, Krista jste oblékli. Tu není otroka ani svobodníka, není muže ani ženy, neboť všichni jste jeden v Kristu Ježíši.“ (Gal. 3. 28.) Žena má muži připravit příbytek, kam rád po své denní práci, ať z kanceláře, továrny, dílny se vrací. Kde muž hledá potřebný odpočinek.

Muž hledá bytost, která ho nejenom miluje, ale která mu též rozumí. Hledá bytost, jejíž srdce nejenom pro něho bije, ale jejíž ruka jemu čelo pohladí, únavu sejme a všechny starosti s ním ráda a obětavě chce nésti. Netouží, aby měl v domě bojovnou, výbojnou Amazonku, která by ovládala dům strohou, chladnou přísností, ale by v domě vévodila vřelou láskou, mírností a obětavostí. „Nezrodila jsem se, abych společně s vámi nenáviděla, ale abych milovala,“ praví Antigona v hluboké tragedii Sofokleově.

Antické amazonky ukazovaly svůj heroismus na válečném poli, které nikdy ženám neslušelo. Kře-

křesťanská žena ukazuje svůj heroismus na poli obětavé lásky. Nezapomenutelně líčí statečnost ženy Písmo sv. v knize přísloví (hlava 31.) „Křesťanství heroismus, který dříve jenom na bitevním poli se projevoval, vneslo do lásky a tak učinila lásku heroickou.“ (Förster, Religion u. Charakterbildung, str. 168.)

Církevní hymnus volá: „*Fortem virili pectore, laudemus omnes feminas.*“ Všichni chvalme ženu silnou mužného srdce. Žena statečná je, která spravuje pevnou, ale jemnou rukou všechnu domácnost. Spojuje ve svém nitru něhu a sílu, lásku a moudrost. Žena, která svůj den promarní v místnostech, která zná pouze strojiti se podle nejnovějších vzorů a hledá společnost, v níž se chce skvíti jako královna, jíž vše má sloužiti, místo aby jako pečlivá hospodyně a matka sama sloužila, není ženou v duchu křesťanského náboženství. Brzo zprotiví se i svému muži.

Muž hledá ve své ženě bytost, která již celou svojí osobností šíří kolem sebe pokoj, klid, pořádek. Kouzlo něhy a ženskosti, která je oživujícím teplem domácího života. Sv. Jan zlaťoustý napsal: „Muž je vlnami vnějšího neklidného života stále sem a tam zmítán. Ale žena, která má již ve své domácnosti školu moudrosti, může se v mysli své soustřeďovati; a nic muže tolik nevychovává a jeho duši tolik neovládá, jako uklidněná duše ženina.“ Goethe o své Ifigenii praví: „Ona ochraňuje svatý nevyčerpatelný statek míru.“

Přímo klassickým vzorem ženy, která dovedla zajistiti v domě mír, kdykoli popudlivý muž rozhněván, nebo roztrpčen domů se vracel, byla matka sv. Augustina, sv. Monika. (Vyznání; kniha IX., hl. 9.)

Každý muž, byť byl smyslný a drsný, hledá u ženy čistotu a povýšenost mysli. A kde ji nalézá, tam jej k ženě váže posvátná úcta. Tato neporušená čistota obestírá celou její bytost neviditel-

ným majestatem a klade ji vladarskou korunu na hlavu. Odlesk svatozáře panenské matky Kristovy, Marie Bohorodičky, v očích mužových ji povznáší. Ona upoutává, mírní a krotí jeho pudovou divokost jako ve Wagnerově opeře Alžběta, panenská bytost, vykupuje vášní zmítaného Tannhäusera. Žena má klíč k srdci mužově. A klíčem tím je její čistota, stydlivost, mírnost, spojená s obětavostí.

Muž také žádá upřímnost, jemnost, ušlechtilost. Je zklaman na vždy, najde-li po sňatku u ní falešnost, bezcitnost, hrubost, sobectví. Pripadá si jako ubohý provinilec, který s železnou koulí na nohou je doživotně odsouzen na galeje. Je trestán bez viny. Ale přece ne bez výčitky, že měl napřed se snažiti poznat povahu ženy, s níž hodlal sňatek uzavříti. Politování hodný galejník! Jistě ze srdce nešťastného manžele vytryskl povzdech národní písně:

„Ženění, ženění — horší než vězení!
Z vězení pomůže matička, tatíček;
od ženy pomůže jenom sám Pánbíček.“ —

Muž vždycky též ctí zbožnost své ženy, byť sám nedovedl jí ve zbožnosti býti roven. Ví, že zbožnost její je oporou a vzpruhou oněch ctností, kterých v manželském životě nejvíce je potřeby. Je to její věrnost, obětavost, trpělivost, mírnost. Ona má střežiti posvátný a vzácný statek rodinného štěstí. Jakým krásným vzorem září ze Starého zákona manželka Nábalova Abigail, která pospíšila Davidovi vstříc a ukrotila jeho kněv, když David chtěl ztrestati jejího manžela, že odmítl jeho prosbu za chléb pro celou jeho družinu. A stejně věčným vzorem smířlivosti a mírnosti je sv. Monika, která svého manžela dobromyslného, ale prchlivého dovedla svým chováním uklidnit.

Ušlechtilé srdce ženino dovede ovládati, ano sobě podmaniti muže. To je ono „věčně žen-

ské“, jak je nazývá Goethe, co působí tajemným kouzlem na mysl mužovu. On ve své duši ani neví, v čem vliv ženy na něho a okolí záleží; ale všichni jej pociťují. Žena má šířiti posvátný klid kol sebe, a nic tak neznehodnocuje manželku, jako její svárlivost, nebo vášnivost. Žena pečlivá, ctnostná je podle slov sv. Pavla „slávou mužovou“. (I. Kor. 11. 7.)

VII. Co žádá žena od svého muže.

Římská dívka, činíc svému snoubenci před jeho rodiči manželský slib, říkala: „Ubi Cajus, ibi Cajo“. Kde ty jsi, tam chci být i já. V těchto slovech jest hluboký smysl. Dívka vzdává se svého rodného jména a přijímá jméno svého muže. Vzdává se svého domova, aby založila nový domov svému manželi a sobě. Opouští příbytek, kde prožila nejkrásnější, protože bezstarostné dny mládí. Loučí se s rodiči a nejbližšími příbuznými, neboť vstupuje v nejužší svazek se svým chotěm. Do jejich domova bude od té doby přicházeti pouze návštěvou. Trvalý návrat by znamenal jenom katastrofu. A slibujíc, že chce všude se svým chotěm býti, prohlašuje, že s ním chce snášeti dobré i zlé. Vchází ve svazek nerozlučný. Latinské jméno „conjugium“ praví, že chce jeho života společně se svým manželem nésti.

A čeho nejvíce u muže cení? Především mávalní jeho sílu, kterou sebe sama muž ovládá. Jeho rozvahu, odhodlanost, statečnost, s níž jde za svými povinnostmi. Miluje ve svém choti muže, který tvoří. Který vytrvale zápasí s tvrdým životem a s ním se vypořádá. Žádá od něho, že v naprosté upřímnosti svěří se jí se všemi starostmi a nesnázemi, které mu život přináší. Ona bude mu vždy dobrou rádkyní. Nic ji tak muži neodcizí, jako nedostatek sebeovládání a neupřímnost. Bez onoho sebeovládání ztrácí žena k muži úctu. On v jejích očích jenom klesá.

Recká pověst vypravuje o siláckém obru Herkulovi, který fysickou silou svojí vykonal přímo nadlidské práce. Ale nalezaje se u lidské královny Omfale, v dívčí rouchu oblečen, musil konati ženské práce. Česal vlnu, předl, myl a pod. Ztratil všichni svou mužskou důstojnost, na posměch všech ženám.

Žena chce viděti v muži hrdinu. Dala se v jeho ochranu. Má býti jejím štítem a zastáncem. Každé její pohanění je urážkou jejího muže. Její čest jest též ctí jeho. V středověku žádali vznešené ženy na tom, kdo se o jejich lásku ucházel, rytířskou povahu, hrdinské činy. Nejednou dávaly přednost tomu, kdo v bojích jako vítěz se vyznamenal, nebo v rytířském turnaji svého soka přemohl.

Žádá od něho věrnost, jakou stejně i on před oltářem jí sliboval. Pro zachování manželského štěstí nic není důležitějšího. Běda, jestli vášeň, nebo lehkomyšlnost zničí, co v manželství má stále trvati. Starozákonná Zuzana raději volila křivé odsouzení k smrti, nežli by byla porušila věrnost.

Žena žádá od svého chotě, aby ctil její čistotu a cudnost. Její stydlivost je jedinou ochranou její výšší důstojnosti, její posvěcené ženskosti. „Žena opravdu milující chce se takorůka ztrácti v záři muže, jehož si zvolila. Chce, aby její láska učinila muže větším, srdnatějším, mužnějším, činnějším.“ (Amiel; z Deníku str. 103.)

Žena žádá, aby muž měl v úctě její zbožnost. Ano usiluje, aby i on ve své víře a zbožnosti jí se vyrovnal, neboť dobře ví, že i jemu „zbožnost ke všemu je užitečná“. Sv. Augustin vypravuje, že jeho matka, sv. Monika, získala svého muže, dříve pohana, na konci jeho života tak, že se stal křesťanem a horlivě sloužil Bohu. A sv. Pavel, jistě z dlouhé své zkušenosti napsal: „Muž nevěřící skrze ženu věřící posvěcen bývá.“ (I. Kor. 7. 15.)

„Víra ženy bývá vůdčí hvězdou korábu manželského; a její láska životní šťávou, která utváří osud všech jí blízkých. Žena je spásou, nebo záhubou rodiny. Obojí osud nosí ona v řasách svého pláště.“ (Z Deníku Amielova; str. 115.)

Žena svojí láskou budí v muži měkké, citlivé dítě. Jsou muži, kteří mohou o svých ženách říci: „Ty's mne zrodila k novému životu.“ Ovládá muže svojí mírností a poslušností, jako Livia ovládala císaře Augusta svojí poslušnou láskou. Matěřství, ať fysické, nebo mravní, v tom je všechn smysl ženina života.

Ale to vše může žena vykonati, když duše její je zakotvena v Bohu. Dávná pověst vypravuje o bludném Holanďanu, který se svojí lodí má za úděl blouditi širým mořem bez klidu a bez radosti. Na dně lodi má nesmírné poklady, ale jeho srdce je smutné a chudé. Nemá milující, obětavé ženy. Konečně nalezne se čistá dívka, Senta, která je ochotna vejíti s bludným mořeplavcem u věrný, láskyplný, obětavý manželský svazek. Učiní tak. Bludný Holanďan je zachráněn. Již není mu souzeno bezútěšně toulati se po širých mořích. Takovou spasnou Sentou je věrná, obětavá žena, která modernímu, těkavému a toulavému muži založila klidný a šťastný domov.

VIII. Rodina.

Německý filosof Bedř. Nietzsche napsal: „Mám k tobě, můj bratře, otázku; spouštím ji jako olovnici do tvé duše, abych poznal, jak je hluboká: Jsi mlád a toužíš po manželství a dítěti. Ale táži se tebe: Jsi sám člověk, který smí si přát dítěte? Jsi sám vítězem, sebepodmanitelem, velitelem smyslů a pánem svých ctností? Tak ptám se tebe. Anebo mluví z tvé touhy zvíře a pud? Či osamění? Nebo nespokojenost sebou samým? Chci, aby tvé vítězství a tvá svoboda toužila po dítěti. Živé pomníky máš stavěti svému vítězství a svému osvobození. Nad sebe sama máš do výše stavěti. Ale nejdříve musíš sám býti vystaven, pravoúhlý na těle i na duši.“

Přes všecken rozpor, který je mezi názory křesťanskými a Nietzsche, vidíme, že Nietzsche měl velmi vážný názor na rodinu a děti. Věřil, že člověk může vysoko vypsati sám ze sebe. Chtěl člověka osvobozeného ode všech vášní; člověka, který bude sám sobě vykupitelem. Toužil tam, kde sv. Pavel chce míti člověka, povzneseného milostí Boží, vykoupeného Bohočlověkem, Ježíšem Kristem.

Dítě — živoucí pomník rodičů. Pomník, který pečlivou výchovou, nebo zanedbáním výchovy, rodiče sami staví si na věčnost. Nesmírná zodpovědnost spočívá na rodičích. Budou zodpovídati za výchovu svých dětí.

Děti jsou vzácným ovocem na posvátném stro-

mě manželství. Kristus, znavený, odpočívající, ihned se vzchopil, když matky přinášely k němu malé děti, a žehnal jim, řka: „Nechte dítek přicházeti ke mně a nebraňte jim; neboť takových je království Boží.“ (Luk. 18. 15. až 16.) A přísným soudem hrozí těm, kdo by slovem či příkladem dítko pohoršil, volaje: „Kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto, kteří ve mne věří, tomu by lépe bylo, aby žer nov osličí zavěšen byl na hrdlo jeho, a on pohroužen byl do hlubokosti mořské.“ (Mat. 18. 6.) Manželství znamená býti nástrojem a prostředníkem činnosti Boží v zachování lidského pokolení. Dětky jsou Bohem požadované a Bohem očekávané plody na posvátném stromu manželství. Kristus vidí v nich příští obyvatele království Božího. Nebe má býti zalidněno.

Vše, co ve škole pro výchovu mládeže se děje, je výchova více méně umělá. Přirozená výchova děje se v rodině, doma; a v celé společnosti, v které se dítě nalezá. Tichý, ustavičný dobrý příklad rodičů a jejich vzájemná úcta, společná láska k dítěti, jsou nejspolehlivějším vychovatelem dítěte. Jejich život vychovává daleko více, než všechno poučování. I zde platí slovo sv. Augustina: „Amare et fac, quod vis.“ Pravá láska ti nejlépe poví, co máš činiti.

Ale jedno je, jisto: Ve výchově dětí, ať rodiči nebo učitelé, musíš býti něco třetího, vyššího, co je stejně nad dětmi i nad jejich vychovateli. Něco, jemuž oba stejně podléhají a na co stejně jsou vázáni. To je náboženství. Bůh musí ústy vychovatele k dětem mluvit.

Naše literatura o výchově dětí tvoří celé knihovny. Mnoho se zlepšilo v ošetřování a v tělesné výchově dětí. Ale jak je s jejich výchovou duševní? Jako na pólech zeměkoule prudké větry z různých směrů se setkávají a vyvolávají nepřekonatelnou vichřici, tak děje se často v dětské duši. Nejrozumnější názory nalezly do ní cestu. V ní se setkávají

a vyvolávají zmatek. A přece duše dětská — toť nejnežnější a nejvzácnější kvítek v zahradě Boží. Jí je potřebí jednotné, stejnoměrné výchovy. Jako zahradník jemné a vzácné květy pečlivě ošetřuje a chrání před zimou a mrazivými větry, tak musí jednati i rodiče. Jsou zahradníky v zahradě Boží. Z jejich ruky bude žádati Hospodin květ čistý a spanilý.

„Náboženství dítěte závisí na způsobu života a nikoli na způsobu mluvení jeho otce a matky. Vniterní a nepovědomý ideál, jímž spravuje se jejich život, ten přímo zasahuje dítě. Jejich napomenutí, kárání, výbuchy hněvu jsou dítěti nejednou pouhým hromobitím; ale jejich víru dítě jako čichem a pudem velmi dobře cítí.“ Chceme-li ovládati dítě, musíme ovládati sebe. Chceme-li je k Bohu vésti, sami musíme často k Bohu choditi. Známý americký miliardář Rockefeller nikdy neříkal dětem: „Jděte do kostela.“ Ale v neděli řekl: „Děti, půjdeme do kostela.“ Shromáždil je, šel vždy s nimi a byl jim v chrámě nejlepším příkladem.

Výchovu k Bohu v první řadě má na starosti matka. Ona je prvním a hlavním učitelem náboženství. Dítě je cílem její starosti a lásky. Ono též odvádí její smysly od neužitečných věcí. Stává se často strážným andělem své matky. Bolesti a starosti, kterými zjednává děcku život časný, zjednávají matce život věčný. Matky, které vychovaly zdárné dívky, budou v království Božím Marii, matce Kristově, nejbliže. Sv. Pavel napsal: „Žena bude spasena rozením dětí, setrvávali ve víře a lásce a posvěcováním se se zdrželivostí.“ (I. Tim. 4. 15.)

Když Göthe jednou prohlížel památník dětí, našel tam různé sladké a milé veršičky. Na jednom listě četl však pouze dvě slova, platící dítěti: „Lerne gehorchen“. Uč se poslouchati. „To je nejmoudřejší ze všech těch listů,“ pravil. Naučit dítě radostně poslouchati, toť je hlavní cíl vý-

chovy. Od kázně domácí navykne pak sebekázní, nejdůležitější složce charakteru.

Je významno, že latinské slovo „pietas“ znamená jenom uctivé smýšlení dětí vůči rodičům, ale také zbožnost, uctivé chování vůči Bohu, vůči příbuzným, představeným, národu, vlasti. Značí též uctivost, mírnost, dobrotu, laskavost. Všechny tyto ctnosti, vyvěrající z jednoho zdroje, z úcty a poslušnosti k vyšší autoritě. Ze zřídla víry a lásky k Bohu.

* * *

„Obdržela jsem člověka skrze Boha,“ pravila Eva, když porodila prvního syna. (I. Mojž. 4. 1.) Matky hebrejské považovaly dítky za zvláštní dar a za milost Boží. V žalmu 127. je chválen muž bohabojný; jeho manželka „je jako vinný kmen plodný, a synové jeho jako mladistvé olivovníky okolo stolu jeho.“ Neplodnost a bezdětnost byla považována za hněv a trest Boží. Stejně bylo a má býti i dnes v křesťanských rodinách. Slovo pronesené k prvním rodičům: „Rostež a množte se“ je příkazem všech, kdo vstupují v manželství. Dítka, zachování rodu, lidského pokolení, toť poslání ženy. A křesťanská matka, jakmile pocítí první známky mateřství, měla by opakovati slova Marie, sv. Panny nazaretské: „Jsem služebnicí Boží; staniž se mi podle slova tvého.“

Tak cítily a smýšlely všechny velké křesťanské matky. Dítka přijaly jako láskyplné poselství nebes; dar Boží, jim svěřený. A čím více počet jejich rostl a starostí přibývalo, tím více rostla též jejich důvěra v Boha. Zní dnes jako hlas z jiného světa, co řekla jako dívka Marie Guérinová, matka dnes všeobecně uctívané a milované světice, Terezie Ježíškovy, když se rozhodla vstoupiti ve stav manželský: „Bože, za to tě prosím, dej mi mnoho dítek, abych mohla všechny vychovati Tobě!“

Rodičům je často dítě nevítaným hostem. Lekají se starostí, obtíží, které výchova dítěte jim ukládá. Sebeobětování a sebezapírání s úpadkem jejich víry pokleslo až na bod mrazu. A přece nepřináší nově narozené dítě pod jejich krov jenom starosti; přináší i radosti, tak čisté, krásné, vznešené, posvátné, k nimž žádných jiných nelze přirovnati. Dítě svojí malou ručkou jenom tím více srdce manželů k sobě víže. Starost o ně poutá je k domovu. City jejich soustřeďují se na ně. Život manželský stává se pevnější, klidnější, vyrovnanější. Služba dítěti je službou Bohu.

Manželé žijí ve svých dětech život bohatší. Usměv a švitoření děcka jest jako když slunce vrhá své teplé paprsky v jejich obydlí. Neboť čím je slunce v přírodě, tím je láska v lidském životě. A to zvláště platí o lásce mezi rodiči a dětmi. V starostech o děti přibývá rodičům věku; ale v rostoucích dětech prožívají znovu v myšlenkách své mládí. Bez dětí usadí se v obydlí manželů ticho, samota, mlčení a tesknost. „Světlem šerícího se domu je zdárný syn a hasnoucí oči otčovy, jím stávají se opět vidoucí,“ říkali Židé. Anglický básník Swinburne krásně napsal: „Zima mění se náhle v jaro, když děcko objímá kolena starcova. Ono se usměje a před stardem klenie se modré nebe. Místo krakotu havrana slyší zpěv skřivanův. Zmítaná loďka pluje v klidný přístav; tma mění se ve světlo.“

Děti stávají se též vychovateli rodičů. Chtíce je vychovávatí příkladem, sami poněkud stávají se lepšími. Jsou jako zvony velikonoční, jež ustavičně volají k zmrtvýchvstání rodičů vše, co k nebi směřuje.

IX. Špatný příklad - záhubou dětí.

„Jako ze slunce ustavičně vychází světlo a teplo na zemi, tak vychází z vašeho příkladu síla, která jiné v dobrém nebo zlém posiluje a je nabádá“ praví Fr. W. Förster. Spořádaný a zbožný život rodičů je nejlepší výchovatelskou školou dětí. Slova často prchají z paměti; ale tichý, trvalý příklad zůstává. Že však lidská přirozenost od počátku nakloněna je k zlému, špatný příklad daleko rychleji strhuje, nežli dobrý povzbuzuje.

„I řekl Kristus k učedníkům svým: „Není možno, aby nepřišla pohoršení; ale běda tomu, skrze něhož přicházejí.“ (Luk. 17. 1. 48.) A když zavolal pachole a postavil je uprostřed nich, doložil: „Kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto, kteří ve mne věří, tomu bylo by lépe, aby žernov osličí byl zavěšen na hrdlo jeho a on pohroužen byl do hlubokosti mořské.“ (Mat. 18. 6.) Jak bolestná je vzpomínka, že by tato přísná slova Kristova mohla platiti i o rodičích, povolanych vychovatelích dětí! A přece nejednou bývá tomu tak. Již zanedbáváním svých povinností svádějí děti k bezbožnosti.

Když za dob slavného biskupa v Karthagu, sv. Cypriana (zemř. jako mučedník r. 258.) zuřila pronásledování křesťanů, někteří, lekajíce se krutých muk, zapřeli víru, a také své dítky ve víře Kristově nevychovávali. Tehda sv. Cyprian napsal

spis: „De lapsis“, o odpadlících, a v něm praví: „Zdaliž nezvolají svedené dívky v den soudný: My nečinily nic zlého... cizí zpronevěrou zhy-nuly jsme. Vlastní rodiče nás usmrtili. Oni zapřev-še víru, vyrvali nás církvi, matce naší a Bohu na-šemu. My byly nerozumné, ani netušíce věci tak osudných. Jen cizí převrhlostí a cizím úskokem k ztracení jsme přišly. Habuimus parentes parricidas“. Rodiče byli našimi vrahy! Výkřik strašný. A to neplatí jen o vraždě vlastních dětí; platí i o pohoršení, které rodiče svým chováním dětem dali. O vraždění dětských duší.

„Jestli svobodomyšlní rodiče bez úcty a s ja-kousi povýšenou kritikou mluví o náboženské tra-dici lidstva, tím podkopávají základ, na němž sa-my povinnosti jejich vlastních dětí k úctě a posluš-nosti jsou založeny. Učí děti, aby samy svým ne-znalým rozumem posuzovaly a zavrhlly vše, co je-jich rozumu není pochopitelné; a brzo samým ro-dičům postaví se na odpor.“ (Förster, Jugendlehre; str. 259.) A kde potom rodiče, kteří takto podko-pali úctu k náboženství a tradici, chtějí ještě svoji vlastní autoritu zdůrazňovati, tam brzo odboj dětí stává se vždy patrnějším. Rodiče bez víry nemo-hou vychovati děti „k obrazu Božímu“; ale vidí v nich po létech vlastní svůj ubohý, odporný obraz.

Zvěčnělí rodiče tanou na mysli jako jejich vzor. Utěšují se vzpomínkou na ně. A zejména obraz milující matky je jim ve vzpomínkách nejdražší. Eěda, jestli hrubé provinění vypátraly v jejím ži-votě! Německý dramatický spisovatel Schönherr ve své „Dětské tragedii“ líčí, jak mladá dce-řa vzdoruje všem milostným projevům a útokům mladého muže. Ale ke své hrůze doví se jednou o bývalé nevěrnosti své matky. Poslední její mravní opora padla. Odevzdá se cele svému nápadníku.

Dítě propadá hříchu, nevidí-li ustavičného do-brého příkladu rodičů.

X. Manželství bezdětné.

„Děcko, jež žena zrodí, jest největší dík, který může dáti nebi.“ (Hebbel.) To jest její hlavní poslání. A každá žena, kulturovou moderní nezvrácená, toto poslání zcela jasně cítí. Jeftova dcera, svým otcem nerozvážně zaslíbená v obět Hospodinu, odchází na hory, aby zde „oplakávala své panenství.“ (Soud. 11. 37.) Viděla ztroskotání svého ženského určení. —

„Ženo, proč pláčeš?“ tázal se s bolestí zbložený Elkána, pozoruje smutnou tvář manželky své Anny. „Co trápí srdce tvé? Zdaliž já nejsem tobě milejší, než deset synů?“ (I. Král. 1. 8.) Annu trápila její bezdětnost. Bezdětnost nezaviněná. A teprve, když Hospodin vyslyšel její prosbu a dal jí syna, kterého nazvala Samuel, t. j. na Bohu vyžádaný, došla ve svém manželství plného štěstí.

Mateřství je vrcholem touhy pravé ženy. Chce svoji lásku uplatňovati na svém děcku, které je tělem jejího těla a krví její krve. Ale láska k dítěti, která nevyplněna dříme v srdci vdané ženy, nikdy nemusí pohasnouti. Když nebe jí nepožehnálo vlastním děckem, může tuto dřímající lásku věnovati a plně rozvinouti na dítěti cizím. Přijme v dům dítě příbuzných, sirotka, dítě opuštěné. A její srdce, plné mateřskosti, takořka sroste se srdcem přijatého dítěte. Miluje a stará se o ně, jako o dítě vlastní.

Statisíce žen, které zasvětily svoji čistotu Bohu, vychovaly milliony dětí cizích a opuštěných.

Řeholní závoj byl jejich svatebním závojem Kristovým, a péče o děti sirotky povznesla je na nejvyšší stupeň mateřskosti. Jednou, v den velikého účtování, budou státi před Kristem jako pravé matky dětí, o něž se staraly, ač nebyly krví jejich vlastní. Nedobrovolná bezdětnost není pochvanou. Ona má však pobádati ženu, aby svoji vrozenou lásku a péči o dítě, svoji mateřskost, uplatnila na poli sociálním. V skutcích křesťanské charity. Péči o děti opuštěné, zanedbané, chudé atd. „Amen pravím vám,“ řekl Kristus, „kdo přijme jedno pachole ve jménu mém, mne přijímá.“

* * *

Je však ještě bezdětnost jiná, nad níž je potřeba často zaplakati. Bezdětnost chtěná, dobrovolná, zúmyslná. Manželé nechtějí dítek. Varují se jich.

Sv. Augustin, hluboký znalec života, praví: „Zvláštní vážnost pojí se k ohni žádostivosti, jestli muž a žena při svém manželském spojení touží býti otcem a matkou.“ (De bono conjugio; n. 3. 4.) Ale jinde s neohroženou přímostí dodává: „Manželé, kteří toho nechtí, ať se nazývají manželé, přece jimi nejsou. Nemají ničeho z pravdy manželství; chtějí jenom ctihodným jménem manželů zakrýti svoji mrzkost. A jestli oba zároveň tak nasmýšlí, přece neváhám říci: Buď je žena nevěstkou mužovou, anebo muž pouze rozkošníkem pro ženu.“ Přísná a tvrdá to řeč. Ale i dnes, kdy četná manželství libují si v dobrovolné bezdětnosti, církev s tohoto názoru ničeho neslevila.

Co svádí manžele k těmto politování hodným činům? Je to touha po pohodlném, bez velkých starostí prožívaném společenství. Nedostatek sebeobětavosti. Nesprávný názor na spokojený, radostný, snadný život. Právě manželství teprve dětmi nabývá svého povýšení, pravé radosti a posvěcení.

Nedávno byl v „Národních Listech“ uveřejněn feuilleton, líčící návštěvu ženy v sanatorium,

kde slehly rodičky. V něm pí. Eva Kareisova-Tůmova praví: „Jsou mesdames, které by mohly, ale nechtějí míti děti. Kdyby nás následovaly těmi bílými dveřmi, sklonily se nad těmi malými postýlkami a spatřily ta růžová stvořeníčka s očkami neurčité barvy, s pěstičkami jako nic a s nehýtky jako slupinky, která nás lákají vzíti je do náruče, pomáčkati je, celé je zlíbat, poválet se s nimi a Bůh ví, jak jim ještě vyjádřiti dojem jejich rozkošnosti, — a kterých se přes to bojíme dotknout, abychom jim neublížili — shledaly by najednou, že pud, o kterém nevěděly, ale který dřímá hluboko, hluboko v nitru, egoismem ušlapaný a uspaný, najednou se mocně dere na povrch, že jim úží dech a do očí vtlačí slzy. — Marně jej okřikují, zapuzují; mateřský pud, vrozený každé ženě, nedá se zapudit, probudil-li se jednou.

Z prostředí malých, bílých postýlek a růžových tvorečků nevracejí se už mesdames, které nechtějí děti. Ovládnány podivným pocitem, jemuž ještě lani dobře nerozumějí, vědí zatím tolik: Že závidí velice závidí těm maminkám, které si ty drahoušky mohou zítra odnést domů, jako své, výlučně své vlastnictví.“

V dnešní době, jednostranně a tudíž nesprávně chápané emancipace, (žena spatřuje svoji neodvislost na muži, že věnuje se samostatnému povolání mimo dům. Úřadovna, písárna, škola, továrna ji vábí. Její mzda je vítaným přínosem k platu mužovu.) O těchto nových ženských „povoláních“, napsal Fr. W. Förster takto: „Duše je časnými, pozemskými nároky a potřebami tak zaujata, že se nejvyšším statkům a názorům zcela odcizila. Nesmíme říci, že žena vnikla v povolání mužů, ale povolání mužů vedrala se v ženy. Žena více než jindy podala se mužským pracovním metodám a oborům vzdělání, místo aby byla protiváhou v jednostrannosti jeho vloh a působnosti.“ (Erziehung und Selbsterziehung; str. 166.)

(Starosti a práce v domácnosti s povinnostmi

úřadu ve škole, úřadovně nelze nikdy dobře spojit. Obojí žádá celou duši. Obojí současně a plně vykonávat nemožno. Velmi přilehlavě napsala Helena Langre: „Mateřství a povolání ženy mimo dům jsou jako dva mlýny na téže potoce, který může udržovati v plné činnosti jenom jeden z nich. Jinak jeden druhému vždy jenom vody ubírá.“

A co říci ještě o utrácování dítěte nenarozených? Již v Starém zákoně byl trest smrti na ty, kdo by ženu v požehnaném jejím stavu poranil. Dítě již v lůně matčině bylo Židům posvátným. A Kristus, spočívající v lůně panenské své Matky, a uložený v jeslích, stejně žehnal dětem, spícím pod srdcem matčiným a posvětil i nejchudší kolébku. Hněv Boží stihá, kdo třeba nenarozené děcko zavraždili. Ve svědomí viníků ozývá se přísný hlas se Sinaje: „Ne zabíješ.“

Francouz. dramatik Duvernois napsal poučnou hru: „Jana“. Mladá dívka, zaměstnaná v obchodě na umělé květiny, dala se svěsti synem majitelky obchodu. A syn, lekaje se přísné matky, přiměl dívku, že dala na sobě provést zločinný, ale bohužel častý, lékařský zákrok. Po smrti matčině vzal si syn svedenou dívku za manželku. Příbytek manželé měli pohodlný, ale smutný. Choť toužila teď po dítěti, po lásce mateřské. Ale nyní dítěte neměla. Ve své obraznosti však stále hýčkala se s dítětem nenarozeným, utraceným. Nazvala je: Janou. K ní mluvila a jí se laskala. Brzo potom onemocněla v choré své obraznosti těžkou nervovou chorobou. Výčitky svědomí ji pronásledovaly dnem i nocí.

„Jana nechtěla, aby jiné dítě zabralo její místo, na které měla právo a které jsme jí ukradli,“ žaluje svému choti. „Po umělém potratu očekává matku trest. Jsem trestána. Byla jsem stvořena k mateřství. Ty neznáš můj častý sen. Je obłudný. Vidím drobnou ručku, která se pokouší otevřít dvéře. A my opíráme se vši silou do dveří, aby nevěšla a nevzala si část našeho blahobytu a útulné-

ho tepla.“ Kdykoli viděla nešťastná žena malou holčičku, která se podobala jejímu vysněnému obrazu, její Janě, rozplakala se tak, že jiní se na ni ohlíželi. Svědomí pobouřilo chorobně obrazotvornost ženy, jež dovolila zabít dítě pod svým srdcem. Vidí z rozrušené fantasmie, že její Jana jde si z onoho světa pro ni. Nedočkavě vzpíná ruce po malém svém děťátku, zabitým vlastní matkou, a mrtva klesá. To byl trest Boží. Když toužila po dítěti, „Jana jí nedovolila, aby měla děcko.“ To byla poslední slova nešťastné ženy, jež utratila v sobě mateřství.

O ženách, jež hříšně zabily v sobě mateřství, stále platí výstražná slova proroka Jeremiáše: „Hlas naříkání, žalosti a pláče slyšíán jest na výsosti. Ráchel pláče synů svých a nedá se potěšiti nad nimi, protože jich není.“ (Jerem. 31. 15.)

Nic tak neukazuje na osudný úpadek a zpothanštění dnešního manželství, jako ničení klíčícího dětského života v lůně mateřském. Jenom v době nejhlubšího mravního úpadku antických národů rozšířilo se ono jako mor mezi dávnými, dnes vymřelými národy.*)

Je věru s podivem, že sám největší mudrc řecký Aristoteles je dovoloval. Ale to lze omluviti tím, že Aristoteles byl bludného názoru, že lidský zárodek nejdříve prožívá život vegetativní (jako rostlina), potom smyslový jako zvíře, a na konec teprve v něj vchází duše rozumná, lidská. Tato nauka byla dávno vyvrácena. Existuje pro člověka pouze jedna duše lidská. Každým ničením lidského zárodku zabíjí se člověk.

Ničením klíčícího života však nezabíjí se jen dítě, ale ohrožuje se nesmírně život matky. „Násilný zákrok lékařův v pochod vyvíjejícího se no-

*) Viz o tom četné zprávy ve Fouardově knize: *Sv. Petr. Mravy za doby Augustovy*, str. 272 a násl.

věho života je zločin na přirozeném lidském řádu.“ To je jednomyslný názor všech lékařů, kteří vědomi svého poslání v lidstvu, nechť z tajných zákroků proti mateřství učiniti si zdroj velkých a nečistých příjmů. Běda těm, kdo k takovému jednání bez každé výčitky svědomí se propůjčují! Věříme, že jednou na soudu Božím nebudou daleko za nekajícími vrahy.

* * *

Moderní lékařství, snažíc se vniknouti až k nejzazším pramenům života, právem horuje pro eugeniku, t. j. snahu po zrození zdravého pokolení a zamezování všeho, co by přivádělo na svět potomstvo neduživé, choré, tělesně nebo duševně zatížené. V tom katolická církev vítá a v zásadě podporuje jejich snahu. Ale jí je to otázka mravní, náboženská.

Církev vždy bude snoubencům připomínati, jakou nesmírnou zodpovědnost na sebe berou, vstupující bez tělesného zdraví, zatížení dědičnými nemocemi, lehkomyšlně v manželství. Rodíce nezdravé, choré, mrzácké děti, svolávají na sebe náрек zrozených i hněv lidské společnosti, na niž uvalují péči o nezdravé potomstvo.

Moderní lékařství navrhuje sterilisaci lidí dědičně zatížených, zločinců a chorobomyslných, aby jim znemožnili plození dětí, s velikou pravděpodobností stejným chorobám vystavených. Sv. Otec, Pius XI. ve své hluboké encyklice „*Casti connubii*“ jasně a rozhodně vykládá, za jakých okolností bylo by s křesťanského hlediska přípustno sterilisaci prováděti. A to jediné u zločinců, u nichž by byla trestem za spáchané proviny, jako je přípustno tělesné trestání bitím, hladem a podob. Sterilisace těch, kteří ničím se neprovinili, je morálně nedovolena, protože je to komolení a mrzačení lidské přirozenosti.

Není-li možno dovolenými prostředky, nebo zákonodárstvím přiměti lidi nemocné, duševně nebo tělesně zatížené, aby v manželství nevstupo-

vali, nelze zabrániti, aby děti neplodili a tak velikou bēdu na zemi nerozmnožovali. Plosvátnost a vznešenost, starost i zodpovědnost církev jim uvádí na mysl. Ona volá slovy Hospodinovými, jež tajuplně promluvil k Mojžíšovi z hořícího keře: „Nevstupuj sem, neboť země svatá to jest.“ Nevstupuj ve stav, v němž tě čekají slzy, vědomí viny, spáchané na nevinných potomcích. Výčitky neduživců, kteří místo vděků budou mít pro rodiče jenom nenávisť, protože život jejich bude ustavičným utrpením.

Proto není přípustno, ba ani myslitelno, že by bylo mravně dovoleno utráceti život dětí neduživých, jako bylo často v starověku téměř zákonem. Tam život tělesný, síla, fysická odvaha byly vším. V křesťanství duchovní život je hlavním. A často v neduživém těle sídlí duše nejvyšší vznešená. Dítě je tvor Boží a jemu v první řadě náleží. Rodičům je pouze svěřeno, aby je pro říši Boží vychováli. Kdo je utrácuje, sáhá směle a vzdorovitě v právo Boží.

Kdyby bylo přípustno děti nezdravých rodičů vraždit, lidstvo nemělo by mnohých duševně velikých lidí, kteří jsou na vždy jeho chloubou. Kterí byli velikány mezi souvěkovci. Svět by neměl hudebního genia, Beethowena, jehož otec byl nejhrubším alkoholikem, matka luetická. Neměl by velikánů filosofů, jako byl Des Cartes, Fr. Bacon, Malebranche; vynalezců jako James Watt, církev by neměla světců, jako je Petr Damiani, Raimundus Nonnatus a jiných. Snad by neměla ani největšího apoštola, sv. Pavla, po celý život chorého, kdyby židovský zákon zabíjení slabých a neduživých dětí byl dovoloval!

Církev zná jenom jeden prostředek, jak zabrániti zrození dětí, kterých by rodiče vychováti a jich zaopatřiti nedovedli, neb které by pravděpodobně zrodily se obtíženy různými chorobami. A tím je přirozená zdrželivost. Ta zdrželivost, která znamená úplné ovládání tělesných pudů. Dokonalé ví-

těžství ducha nad tělem. Zdržlivost, která — jak vážné lékařské autority svědčí — není nikterak na úkor zdraví, ale vážně a pevně ovládána, tělesné síly obrací v nejobětavější služby ke blahu jiných a duševní síly zachovává, stupňuje a soustřeďuje ve prospěch obbohacení vědy a všech oborů duševní činnosti, které žádají nejkrajnější napjetí a vypjetí celé přirozenosti člověka.

XI. Manželství nezdařená.

Dnešní doba trpí velmi těžkým neduhem a to je rostoucí počet nezdařených, nešťastných, rozvrácených manželství. Všechna pochybená výchova k tomu vede. Není pevných, rozhodných charakterů, jak v mužském, tak ženském pokolení. Převaha intelektuální výchovy na úkor výchovy vůle, výchovy morální, zavinuje velmi mnoho. Není pravého mužného sebeovládání, není svědomitosti, spolehlivosti v plnění slibu. City jsou roztékány, protože dnešnímu člověku nedostává se askese. A vše to má hlavní kořen v nedostatku pevné víry, v úpadku náboženského smýšlení a cítění, zodpovědnosti před Bohem.

„Jsme všichni bezděčnými oběťmi rozvrácené doby a její jednostrannosti,“ doznává Fr. W. Förster. „Muž stal se nezpůsobilým ženu vésti a na pravém místě zase jí dát se vésti; ženy ztrácejí cit, kdy mají zůstat pevnými a kdy mají ustoupiti. Neznají pravého středu; kolísají mezi falešnou panovačností a falešnou povolností. Nemají jistoty, kterou vystihuje žena v Euripidově hře: „Věděla jsem, kdy náleží vítězství muži nade mnou, a mně nad ním.“ (Förster, *Erziehung und Selbsterziehung*; str. 111.) V manželství, svazku ve svých základech nerozlučném, setkaly se tu duše, které k sobě se nehodily.

Sv. Augustin pravil o kněžství hluboká slo-

va: „Si non es vocatus, fac, ut voceris“. Nemáš-li dosud povolání, přičiň se, abys je získal. Totéž možno říci o těch, kdo vstoupili v stav manželský. Vstoupil-li's v nejvážnější stav nepřipraven, snaž se v něm dosíci, čeho's dříve zameškal. Staří mluvili o závoji bohyně Majy, jímž ona hálí oči a smysly mladých lidí, že nevidí, co jasně měli by viděti. Vstupují v manželství plni klamných illusí. Později Maja závoj jim odhaluje. Skutečnost neodpovídá snům. Manželé pociťují zklamání, cítí se nespokojenými.

Které bývají příčiny tohoto rozčarování? Je to v prvé řadě ukvapenost, s jakou mnozí v manželství vstupují. Sotva se setkali, bez rozvahy pomyslejí na sňatek. Často tělesná spanilost je to, jež rychle rozněcuje lásku a chvátá vejíti ve stav manželský. Krása bývá nebezpečným osidlem lidí. Je to květ, jenž dnes se rozvil a zítra zvadne. —

Psychologové mluví „o nebezpečí krásných tváří.“ Pokušení k hrdosti a ješitnosti pro krásného lidského tvora je tak neobyčejně velikým, že jenom duše zvlášť silná a mimořádně vnitřně zralá, je proti tomuto nebezpečí chráněna. „Je krásná; ale ona je také toho si vědoma,“ platí o nejedné spanilé ženě. A zakládajíc si na svém vnějšku, nedbá o spanilost vnitřní, o krásu duše, ušlechtilost povahy. A přistoupí-li k tomu ještě lichocení a dvoření mnohých mužů, což divu, že ona zpovrchní, stane se samolibou. Obklíčena ctiteli, stává se v manželství nepokojnou. Přijímajíc hold manželových přátel, snadno ocitá se na nakloněné ploše, jež znamená nebezpečí manželského rozvratu, ne-li naprosté ztroskotání.

„Takoví lidé jsou často mučedníky svého krásného vnějšku. Zároveň s celou svojí plíživostí se družinou povrchnosti, mělkosti, tvrdosti srdce hledí jim z očí a mluví ze všeho chování a slov.“ (Fr. W. Förster.) Na muži jest, aby měl jasné oči pro chyby a znetvoření duše, které bývají následkem

vnější sličnosti. Potom postřehne vnitřní ošklivost, ochladne a vystřízliví.

„Nehleď na obličej, ani na vysokost postavy; neboť jsem ho zavrhl, aniž podle zevnějšku člověka já soudím. Neboť člověk vidí to, co zevně jest; Hospodin pak hledí k srdci.“ Tak řekl Bůh k veleknězi Samuelovi, když tento měl z jeho rozkazu pomazati jednoho ze synů Isaiovychi v Betlemě za příštího krále israelského. Tak mluví hlas Boží ke každému, kdo chce uvést do svého domu budoucí královnu-manželku. „Klamná je spanilost a marná jest krása; žena, která se bojí Hospodina, tať chválena bude,“ praví Písmo sv. (Přísl. 31. 30.) Tělesná spanilost je často velmi vratkým základem manželství.

* * *

Smyslnost je labutím zpěvem lásky. Kde vzrušená touha tělesné žádosti přímo žene lidi v stav manželský, vášně, jako dravý oheň propuklá, brzo pohlasne. Nastane chlad. Omrzelost, ano zprotivení se jeden druhému. A jestli k tomu přistoupí ošklivé duševní vlastnosti, zahostí se jako plíseň v obydlí nepřekonatelný odpor, který vede k rozvodu. „Láska je silná jako smrt. Ale nejednou ošklivá vlastnost zabije i nejsilnější lásku,“ napsala Ebnér-Eschenbachová.

Amnon, syn Davidův, zamiloval si „sestru velmi krásnou, jménem Thámar.“ Zanícen láskou k ní, roznemohl se. A když přišel k němu otec jeho, král David, prosil jej Amnon, aby poslal k němu Thámar, a ona připravila mu pokrm, který by vzal z ruky její. I přišla Thámar a učinila, zač Amnon žádal. A když podávala mu pokrm, Amnon zmocniv se jí, učinil jí násilí. A hned potom pojal k ní nenávisť velikou velmi; tak že větší byla nenávisť, kterou nenáviděl ji, nežli láska, kterou ji byl prve miloval. — A přímo vyhnal ji z domu a zavřel před ní dvěře.“ (II. Král. 13. 1.—17.)

Ještě trudnější událost vypravuje kniha Tobiašova. Když anděl Rafael přivedl mladého To-

biáše do Rages, řekl jemu, aby vstoupili do domu Raguela, příbuzného rodu, a požádal otce, by dal mu za manželku jedinou dceru svoji Sárú. I užasl Tobiáš a řekl: „Slyším, že byla vdána za sedm mužů a všichni zemřeli u večeř svatební, neboť ďábelství zabilo je.“ A odpověděl anděl: „Ti byli, kteří v manželství vstupují bez Boha a jej od své mysli odlučují. Nad takovými má ďábelství moc.“ A učinil Tobiáš podle rady andělovy. A dříve nežli v manželství vstoupil se Sárú, tři noci modlil se Tobiáš s příští svojí chotí, až ji šťastně pojal za svoji. A neublížil mu duch zlý Asmodeus. (Tobiáš. 6. 7.)

V sebeovládání jeví se právě šlechtictví, povýšenost člověka. Požívačnost strhuje jej na úroveň tvorů, jež nemají rozumu. Nemůže býti štěstí v domě manželů, kde každý jen rozkoš hledá. Asmodeus musí býti vypuzen, a dobrý, strážný anděl Rafael musí přijíti a žehnati manželům. Proto v dávných dobách kněz vykuřoval příbytek novomanželů, aby všechna vlnost a démonická smyslnost byla zapuzena, a sídlil zde duch pravé, obětavé a šetrné lásky.

Smyslnost je démonickou silou. Čistá láska je andělem, který člověka životem provází jako ochránce a osvoboditel, jeho živost povznáší a rozšiřuje. Ale nečistá vášně je pekelnou čarodějkou, která člověka poníží a zotročuje. Sladkým jedem opájí bláhové srdce a béře jemu pomalu sílu, odvahy, radost a poslední zbytek lidské důstojnosti. Je hrotem pravé lásky manželské.

Je to stará, hořká zkušenost lidstva. Výstražný její hlas zní všemi věky. Řecké bájesloví vypravuje o čarodějně ženě Kyrké, která všechny, kdo se jí oddali, proměnila ve vepře. Italský básník renaissance Torquato Tasso ve svém „Osvobozeném Jerusalemě“ vypravuje o statečném rytíři Rinaldovi, který sláklán půvabnou Armidou ocitl se v její opojných, čarovných zahradách. Opustil své vojsko, přátele; ztratil čest i dů-

stojnost. V katolickém středověkém básnictví je to pověst o Tannhäuserovi, který zabloudil do sluje Venušiny a zde v její objetí žil léta, neznaje ani plynoucího času. Ale potom zoškliví se mu tento nedůstojný život. Touží zase po čistém vzduchu, vonném lese, po přátelích. Dlouho přemlouvá jej svůdná Venuše, by zůstal. Konečně Tannhäuser rozhodne se rázem vyjít z dusivého ovzduší. Vyzývá Marii, panenskou Bohorodičku. Volá k nebesům vroucí: „Maria!“ Sluj Venušina mizí; Tannhäuser ocitne se na lesní mýtině, poblíže Vartburgu. Shledá se zase se svými přáteli, a čistá, andělská, obětavá a za něho modlící se láska Alžběta, zjednává jemu nad její mrtvolou umírajícímu smíření a odpuštění.

Sluje Venušiny stále žijí a lákají. Tisíce mladých lidí utrácejí, ano spalují v nich své tělesné i duševní síly. Jenom Maria, „čistá dívka Páně,“ může je vyvésti a zachrániti. Jen v její ochraně plyne čistý a šťastný život manželský.

* * *

Často se mluví o sňatcích „z rozumu“. Chludeme tím naznačiti, že muž a žena vstoupili v manželství bez oné zjevné a silné lásky, jaká se obvykle u snoubenců jeví. Ale není snad nejvyšší na čase, aby rozum, rozvaža, všlestranné zkoumání povah i poměrů brány byly velmi vážně na poztaž? Proto sama církev důtklivě vybízí snoubence, aby svědomitě a důkladně vše uvážili, dříve než manželský slib, svatý a nerozlučný učiní. Není doporučitelné, dbáti rady a pokynů rodičů? Ustanovení církve, aby snoubenci „šli na katechismus“, a kněz je poučil o vážnosti stavu, v který vstupují, o vzájemných povinnostech i nebezpečích, která jejich klid a spokojenost mohou ohroziti, je velmi moudré zařízení. Žel Bohu, že často se nepraktikuje! Nikoli neochotou kněze, ale nesprávným sebevědomím snoubenců, že k manželství jsou již dostatečně připraveni!

Manželství z rozumu nebývá nešťastným. A co z pouhé náklonnosti, vzájemné sympathie počalo, to důvěrnost promění v lásku. Vzájemná úcta a věrné plnění povinností jsou mocná pouta, která později ovine lásku. Vykvete na stromě manželství, čím více jejich duše se poznávají. A pevná víra, vroucí modlitba budou jako sluneční teplo a ranní rosa, jež strom lásky budou udržovati vždy živý a kvetoucí.

Nejednou bývají to h o s p o d á ř s k é, h m o t n é zájmy, které ať muže, či ženu k manželství vedou. Hmotné zaopatření, skvělé společenské postavení k uzavření manželství lákají. Sv. Jan Zlatoústý praví: „Prosím vás, abyste při své volbě nehleděli na peníze a majetek, ale na ukázněnost, družnost, zbožnost a ctnost. Ty jsou lepší, než poklady mnohé. Budeš-li hledati božské, získáš i pozemské. Pakli však onoho nebudeš míti na paměti a jen po tomto budeš toužiti, tohoto nezískáš.“ „Ale mnohý skrze svoji ženu stal se bohatým;“ tak mi namítneš. Nestydíš se, že takové příklady uvádíš? Tisíckrát raději chtěl bych žebrati, nežli pomocí ženy se obohatiti. Jak těživé je takové bohatství! Jak kalí štěstí! Co více zneuctívá, nežli říci: Skrze ženu stal se zámožným. O vnitřních protivenstvích, které z takového sňatku povstávají, nechci mluvit. O pýše manželky, odvislosti muže, o svárech, o pohrdání služebníků.“ (Hom. 73. k Mat.) Bohaté ženy činí často nešťastné manžely. A v chudé chatě, do níž manželé mimo svoji lásku a chuť ke práci ničeho více nepřinesli, často sídlí více štěstí, nežli v paláci velmožů.

* * *

Jak snadno ztroskotati může manželství, v němž není naprosté upřímnosti a jeden nechce nésti zodpovědnost druhého, vyličil norský dramatik Ibsen ve své hře „Nora“ (Loutková domácnost). Nora je chotí veskrze čestného advokáta Helmera. Ale zůstala i v manželství jen velkým děckem. Má tři osudné chyby: parádivost, dětskou mlsavost a lhavost.

Aby svému chorému muži pomohla k pobytu na jihu, vypůjčí si značný peněžní obnos. Na směnkou padělá podpis již mrtvého svého otce. Věřitel, Krogstadt, muž velmi pochybné pověsti, z úřadu vyhnaný, nyní na Noře žádá, aby ona svojí přimluvou dosáhla na svého choti, který stal se ředitelem veliké banky, by toto individuum přijal do služby. Helmer ovšem odmítne. Za to mstí se Krogstadt a hrozí, že jejímu muži podvod ženy prozradí. Nora marně snaží se to překaziti. Necítí žádné viny. Vždyť dosud celé noci pracovala, aby úrok i splátku správně, bez vědomí nic netušícího svého muže, úskočnému Krogstadtovi mohla platiti. Ale ten opravdu provede svůj úmysl. Helmer leká se nyní hrozícího skandálu. Nora čekala něco „zázračného“. Že totiž muž za její vinu se postaví, že bude ji chrániti. Ale toho on neučiní. Nora nechce dále žíti po boku muže, kterému domněle otřesená jeho čest je dražší, nežli vlastní žena. A když muž hrozí jí, že jí vezme děti, aby i ony nebyly nakaženy lživostí své matky, Nora opustí domov a za noci odchází kamsi v neznámo.

Manželství, dříve klidné, spokojené, je rozbito. Oba se provinili. Nora nedostatkem rozvahy, lehkomyšlnosti a malé důvěřivosti ke svému muži. Helmer nedostatkem mužné statečnosti a obětavosti, s níž měl se postaviti za obhájce a ochránce ženy, která jen nerozvážeností, a to z nejlepšího úmyslu, byla se provinila.

Drama rodinné zůstavil Ibsen nedopověděno. Vráť se Nora ke svým dětem? Nebudou jejich hlásky, prosby i slzy mocnější, než uražená její čest a její zklamání v mužův heroismus? Brzo po premiéře této Ibsenovy hry, objevila se v Christianii její dohla, napsaná anonymním autorem: „Jak Nora zase domů přišla“. Toto nedopověděné skončení zajisté nejlépe odpovídá očekávání posluchačů.

Kolik je dnes takových Nor! A snad ještě povrchnějších a lehkomyšlnějších, které bez náležité

a plné důvěry ke svému choti vstoupili v manželství! Je tu vždy jako pod vodou skrytý balvan, to nějž lodička manželského svazku snadno může ztroskotati. Naprostá důvěrnost, upřímné doznání chyb dříve spáchaných a vin dosud nesmířených, toť jediná spolehlivá základna křidného manželství.

Sv. Pavel ve své klasické, přímo nedostižné kapitole o pravé lásce (I. Kor. 13.) napsal: „Láska je shovívavá, dobrotivá, nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se. Neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou. Všec ko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všecko přetrpívá.“ Taková je i pravá láska mezi manželi. I o ni, byť v přeneseném smyslu, platí hluboké, vznešené slovo Pavlovo: „Kdybych jazyky lidskými i andělskými mluvil, a lásky neměl, byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící...“

Manželství je šťastné, když „jeden druhého bříme trpělivě nese“. Na příbytek manželský slušel by nápis: „Zde dva lidé obětují se navzájem.“ A vina, které jeden či druhý, i před manželstvím, se dopustil, v manželství není již vinou cizí, ale stává se vinou společně nesenou. Ve mši sv. pokorně prosíme: „Agnus Dei... Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi.“ Slova ta připomínají, že i v manželství jeden za druhého má býti ochoten trpěti, nevinný s vinným vinu nésti. Kdyby mnozí manželé dovedli tak činiti, jak značně by se snížil počet manželství nešťastných, protože nezdařených a nesmířených!

XII. Rozvod.

Manželství rozbité je pro muže a ženu tak osudné, jako pro kapitána ztráta lodi, které velel. Znamená to nejtěžší bolest, jaká může stihnouti ty, kdo plni nejkrásnějších nadějí v ně vstupovali. Jest zármutkem dobrého anděla, který chtěl býti ochráncem domácího štěstí; je bolestí pro církev a stát. Neboť blaho obou spočívá na štěstí manželstev.

Zakladatel čínského náboženství, Konfucius, prohlásil: „Aby svoji říši řádně mohli spravovati, uspořádali staří nejdříve své rodiny. Aby spořádali svoje rodiny, hleděli zdokonalovati nejdříve svoji osobu. Aby zdokonalili svoji osobu, hleděli lepším učiniti své srdce.“ Ano to srdce, jehož stálý tep je podmínkou života, bývá při tom též těkavé. A proto je potřebí držeti je na úzdě. Položiti hráze neklidným, často jako rozblouřenému moři, týčícím se citům. Starořecký bůh Eros byl bůh vážný a přísný. Bděl nad svědomím. Volal na soud, kdo s city lásky lehkomyšlně si pohrávali. A neměl nic společného s těkavým, stále poletujícím a laškovujícím, okřídleným Amorem.

Hrabě Stolberg, přední německý historik, konvertita, napsal: „Uvolnění a zpřetrhání rodinných svazků, zdá se mi nejsmutnějším plodem nové, od spasitelných pravd a křesťanských předpisů odloučené kultury. Špatný příklad ve vyšších kruzích brzo nalezne následování v nevzdělaných lidových třídách. Toho ještě se dočkáme.“ A my jsme se toho dočkali. Rozvod důkladně se zdemo-

kratisoval! Rozvodová horečka jako mravní mor rozšířil se i v těch třídách, kde dříve o něm se ještě nevědělo. Rozvod je „posvěcením cizoložství.“

„Každý sňatek je nerozlučný sňatek,“ praví Fr. W. Förster. A za příklad uvádí zakladatele pozitivismu, volnomyslitele Augusta Comte. Tento filosof v otázce manželství stál přísně na půdě katolické církve. A to ze sociálních a mravních důvodů. Vzal si za manželku ženu prostitutku. A nedal se s ní rozvésti ani tehdy, i když byl přesvědčen o její manželské nevěře. Svoji všechnu ideální lásku věnoval paní Clotildě de Vaux, kterou přímo zbožňoval. Podle moderních názorů měl všechny důvody, aby se svojí ženou dal se rozvésti a vzal si tuto. Ale přičilo se to jeho nitru.

Manželská nevěra, věrolomnost slibu v jeho nejdůvěrnější části, je krutou ranou manželského svazku. Je také zrušení života; zdivočení kultury. A jest jedním z hlavních důvodů, pro něž církev rozvod, t. j. oddělení od společného stolu a lože, připouští. A přece nikdo nebude vážně raditi, aby uražený manžel, či manželka k tomuto osudnému kroku ihned se odhodlali. Je lépe nejdříve pomýšleti, jak tuto těžkou ránu manželské lásky léčiti, nežli přikročiti k její nejtěžší amputaci.

Věrolomnost manželská nespraví se výčitkami, sváry, výstupy rodinnými, hrozbami. Ale trpělivost, shovívavost, laskavost, šetrnost, ono tiché, často mlčelivé vnitřní utrpení, vždy může býti lékem, který křivácející srdce uzdraví. Snad přijde čas, kdy provinilý manžel uzná svůj hřích, přijde a řekne: „Odpusť!“ A toto odpuštění bude nejlepším lékem domácího klidu. Čím větší vinu dovede někdo odpustiti, tím větší má naději, že i jemu Bůh, jak nás Kristus ve své modlitbě poučil, jednou vlastní provinění odpustí.

Kterýsi francouzský spisovatel napsal poučnou povídku. Mladý muž vzal si za manželku dívku, kterou zachránil z nočního pouličního života. Něco

nedůvěry v její stálost ovšem zůstalo v jeho duši. A za nějaký čas několik tichých zašeptaných slov které si zlomyslné ženy stačilo, aby jeho nedůvěra vzrostla v prudký plamen hněvu a nejhoršího podezřívání. Muž je v nitru přesvědčen, že je podváděn. Život zdá se mu zničeným. Sedí s křečovitě sepijatýma rukama u stolu a mrtvě hledí do prázdna. Potom pohlédne na snubní zlatý prsten, který má na ruce, prudce sejme jej s prstu, povstane a chce prsten hodit oknem ven do zahrady. Ale té chvíle spočinou jeho oči na kříži, který na skříní stál. I vztáhne zpět napřaženou ruku a pomalu znovu navléká svůj snubní prsten.

Jaká souvislost objevila se mu náhle v tragedii jeho manželství s tichým, malým, chladným křížem? Má mrtvý kříž nějaký vztah k našemu prudkému životu? Snad měl tušení, že Kristus i jemu s kříže šepce: „Odpusť, jako já odpouštím svým vrahům.“ A ještě jedno: Kristus se obětoval za cizí viny. A tím vyzývá nás, abychom i my ze svého osobního štěstí mnoho obětovali na záchranu druhého. Osud druhého člověka má se nás více dotýkat, než osud vlastní. Vítězství v boji s tupým útokem primitivních pudů toť vrchol vlastní sebeoběti. A nelze vypěstiti charakter bez sebeoběti a sebepřemáhání.

Nevěra manželská toť kruté provinění. Je to zrada toho, který měl býti nejdražší, protože je nejbližší. Odpadnutí od víry, zřeknutí se Hospodina, je v Písmě sv. Starého zákona líčeno jako nejtěžší hřích. A právě v manželské nevěře, v cizoložném poměru nalézali proroci nejvystižnější pozemský obraz pro náboženskou apostasii.

Göthe rovněž nebyl ve svém manželství šťasten. Ale ve svém díle: „*Wahlverwandtschaften*“ dává faráři v ústa tato vlastní slova: „Kdo útočí na manželský stav, kdo slovem, nebo skutkem podkopává tento základ veškeré mravní společnosti, má se mnou co činiti. Manželství je počátek a vrchol vši kultury. Ono činí hrubého mírným, a nejvzděla-

nější nemá žádné lepší příležitosti, kde by svoji mírnost dokázal. Ono musí býti nerozlučné, neboť ono přináší tak mnohé štěstí, že všechna jednotlivá neštěstí nelze proti tomu sčítati. A proč mluvit o neštěstí? Je to netrpělivost, která časem člověka se zmocní, a tu sám si namlouvá, že je nešťasten. Nechť jen nechá tuto chvíli minouti a potom šťasten bude se těšiti, že dosud trvá, co tak dlouho již trvalo. Manželství mnohdy je nepohodlným; to rád věřím. Ale nejsme my také se svým svědomím na věky spojeni? Často bychom se rádi s ním rozvedli, protože je nám nejpohodlnějším, nežli muž a žena sobě mohou býti.“

Rozvod manželů jest tragičtějším, nežli státi nad spáleništěm domu, jež z jeho majitelů učinilo žebráky. Dusící dým stejně vniká do očí a vyvolává slzy bolestného smutku. Ale na zříceninách lze přece zas vybudovati nový příbytek. Na zříceninách rozvedeného manželství nikdy však nelze vybudovati nový, útulný a hřejivý manželský domov. Jeť manželství nerozlučité.

XIII. Občanský sňatek.

V přímořských městech často bývá chrám, v němž lze viděti při stěnách zavěšené malé modely lodí. Věnovali je tam majitelé lodí jako tichou, ustavičnou prosbu, aby Bůh vzal v ochranu jejich lodi na moři a všechny, kdo na nich nastoupí dalekou cestu. Manželství je rovněž lodí. Lodi nově zbudovanou, na níž muž a žena společně chtějí vyplouti do vln neznámé a snad i nejisté budoucnosti. I pro ni hledali dříve Boží milost a požehnání v chrámě. --

Ale nyní vše se zlaicisovalo. Duch víry a zbožnosti vyprchal. Zůstal jen smysl pro pozemské zájmy, pro hmotný zisk a požitky. Dříve každá loď, než nastoupila svoji první cestu mořskou plání, byla slavným obřadem posvěcena. Už antičtí národové tak činili. Jejich lodi měly své nadzemské ochránce: „numen tutelare“, ochranné božstvo. Často hořela na nich věčná lampa, u níž plující vyprošovali si Boží pomoc a požehnání, uzavírali smlouvy, ba ve chvíli nebezpečí činili závěť.

Církev, která věrou a modlitbou naplňovala každý čin, prosvěcovala lodi. Benedictio nova et nava vis, modlitby svěcení lodí skvěly se bohatostí posvátných vzpomínek, počínajících archou Noemovou, Kristem kráčejícím po mořských vlnách až k sv. Petrovi, kterého Kristus, v úzkosti a pochybnostech klesajícího, rukou svojí zachraňuje. Vyzývání andělů, kteří plují nad vodami, aby všechny na lodi se nalézající „po šťastném skončení cesty“ v radostném chvalozpěvu doprovodili zpět do jejich vla-

sti. — Svěcení lodi byla chvíle pro všechny velmi posvátná. Biskup a kněžstvo zúčastnilo se slavného obřadu. Loď za zvuku chrámových zvonů pohnáhlou klouzala z loděnice na moře, zbožný zpěv zněl již na cestu, dokud nezmizela s obzoru.

A jak za dnešní doby koná se spouštění nové lodi na moře? Světští hodnostáři a úředníci v slavnostním úboru se shromáždí. Vyslechnou se několik řečí o mezinárodním obchodu, světovém hospodářství. Lodi dá se jméno některého slavného muže, politika, nebo města, a když loď dá se v první pohyb, rozbíjí se o její bok lahev šampaňského, jako se děje někde ve vinárně mezi rozjařenými hosty. To je moderní „křest lodi“. Světská hudba, někdy vypalované rány z děl, provázejí její cestu. Jméno „křest lodi“ zůstalo. Ale obsah obřadu naprosto zmizel.

S lodí manželskou, nastupující první cestu, děje se zcela podobně. Mluvíme o sňatku občanském. Jméno zůstalo, ale obsah zmizel. A přece kdo potřebuje více pomoci, milosti a požehnání nebes, nežli novomanželé, vydávající se na společnou cestu na téže lodi životní! Moderní lidé jako by Boha nepotřebovali. Nikoli chrám, ale světský úřad je místem, kde chtějí uzavřít sňatek.

To je proti dějinám a proti ustanovení církve. Nemám na zřeteli nekatolické snoubence. Jest jejich soukromou věcí, v jaké formě chtějí sňatek uzavřít. Chci mluvit pouze o katolících, kteří přirozeně mají dbáti předpisů své víry. Sňatek byl i u pohanů považován za náboženský úkon a požehnan kněžími. A Kristus manželství, hříchem pokleslé a rozvrácené, obnovil v jeho původní čistotě; lano povýšil je na svátost. Vyňal je takoruka z řádu hříchem stížené přirozenosti a přenesl v řád nadpřirozený. „Divokou olivu z krajů sodomských navždy přesadil v zahradu Boží.“ Běda tomu, kdo ji přemáší v pusté lány sodomské, do kletbou stížené půdy.

Není zde místa poukázati, jak již nejstarší Ot.

cové a spisovatelé církevní vesměs svědčí, že křesťanští snoubenci vyhledávali biskupa, nebo kněze, před ním vzájemně slib manželský činili a kněžské požehnání si vyprošovali. „Ipsum conjugium velamine sacerdotali benedictione sanctificatur,“ praví sv. Ambrož. „Sňatek bez požehnání kněžského je svatokrádež,“ volá Tertullian. Uzavírání manželství před knězem bylo samozřejmou povinností, všeobecným řádem. Proto nebylo potřebí, aby církev zvláštním zákonem je prohlásila.

Teprve ve středověku, když t. zv. tajná manželství (*matrimonia clandestina*), bez ohlášek a svědků, přišla nejednou ve zlovyk, aby to uzavřeném sňatku rodiče snoubenců, nebo veřejnost nezvěděli, církev na sněmu tridentském stanovila, že jedině platné je manželství, které bylo uzavřeno před farářem a dvěma svědky. Každé manželství, jiným způsobem uzavřené prohlásila za neplatné. To jest: manželský slib, učiněný jiným způsobem, na světském úřadě, není s hlediska církevního u katolíků manželstvím. Z ustanovení nemluví žádná tvrdost nebo umíněnost. Je to zcela přesný, logický důsledek nazírání církve na manželství.

Manželství katolíků je svátostí. Slib manželský je sám sebou svátostným aktem. A protože všechny svátosti bez rozdílu spadají v pravomoc církve, má ona jediná právo rozhodovati o podmínkách platného přijetí. Lze proti tomuto závěru něčeho namítati? Katolíci, kteří uzavřeli „občanský sňatek“, nežijí tudíž s hlediska katolické církve v platném manželství. Je-li jejich sňatek státem uznaný a tudíž společensky, na veřejnosti, ve svých právních důsledcích před státem platný, bylo by ovšem provokací jejich, před občanským zákonem legalního manželství, medbati a vůči nim podle toho se chovati.

Aby církev při rozšířené náboženské vlažnosti a při pokročilé náboženské snášlivosti umožnila sňatek mezi katolíkem a nekatolíkem (manželství smíšená), šla až k nejkrajnějším mezím manželského zá-

konodárství. Dovoluje, když si snoubenci zjednali potřebnou dispens, církevní sňatek mezi jednou katolickou stranou a druhou nekatolickou, nekřesťanskou, židovskou, tureckou nebo i nevěreckou. Vede ji k této blahovůli jedině starost o katolickou stranu. Všemohně se stará o posvěcení její duše. Nechce zatížit její svědomí výčitkou, že nežije v manželství uzavřeném podle předpisu své církve. Žehná ji, překonávajíc žal i obavu o její osud. Jako otec a matka přes všechny pochybnosti svolí dceři vejíti v manželství, v němž podle zkušenosti nevidí záruku jejího budoucího štěstí.

Občanský sňatek! Moderní, násilná laicisace úkonu, který vždy byl nejvážnějším a nejposvátnějším pro lidskou společnost. Sňatek bez posvátného prostředí, bez ovzduší chrámového, bez okolí svatých symbolů, oltáře, soch, bez modliteb. Byť forma zůstala, obsah naprosto vyprchal. Úřadující zástupce obce, státu, poukáže snoubencům na vážnost jejich rozhodnutí, na právní následky a vzájemné povinnosti jejich. „Je to právě tak vážný úkon, jako svatba v chrámě.“ Tak někdy dodá, aby aktu dodal potřebné důležitosti a váhy.

Věří tomu ti, kdo před ním chystají se podepsati snubní protokol? Předpokládám, že smýšlí tak ti, kterým osobní čest a věrnost v plnění daného slibu, pevný charakter, je nejvyšším mravním principem. „Nemiloval bych tebe, kdybych nemiloval sebe více, než tebe,“ praví anglický básník, jemuž čestnost stala se náboženstvím. Ale kolik je takových snoubenců? Kolik je srdcí, tak mocnou, ryzí, trvalou láskou zanícených, jako je Wagnerův Tristan a Isolda? Je spojila smrt. Ale v dnešním světě i když najde se Tristan, nenalezne Isoldu; a Isolda tím méně najde svého Tristana.

Většina těch, kdo uzavírají občanský sňatek, v nitru svém již utěšují se myšlenkou: Když nebude nám možno mezi sebou se srovnávat, když nás spolužití omrzí, rozejdeme se. Nebude rozluka těžkou. A po ní — nový občanský sňatek. A tak již

sama myšlenka na možnost rozchodu, jež v mysli se usídlila, již sama často pracuje k příštímu rozvodu. Rodiče, přátelé, s teskným zrakem sledují své děti, které nejdou do chrámu kněžským požehnáním zpečetiti manželský slib. Je jim proti mysli cesta na úřad. Ale často nezbyvá jim, než povolit. Smířiti se s povrchností doby.

Hrabě Mirabeau, jeden z otců velké revoluce francouzské, nazval občanský sňatek největším atentátem na církev. Měl plnou pravdu. Občanský sňatek svádí k rozluce, kterou světské zákonodárství čím dál, tím více usnadňuje. A počet rozluk již tak hrůzně roste, že pomalu mizí hranice mezi sňatkem a konkubinátem.

XIV. Volná láska.

Myšlenka sjednocených nepřátel papežského státu dozněla v rozhodný čin, když vojsko italské roku 1870. oblehlo hradbami obehnaný Řím, od dob sv. Petra historické sídlo zástupce Kristova, papeže Pia IX. Papež, nechtěje zbytečně prolévati krev svých věrných ochránců, poručil zastaviti nerovný boj. A nepřátelská vojska, učinivše u Porta pia první průlom do městských hradeb, 20. září vtrhla do věčného města. Hradby později srovnány se zemí.

Tento smutně historický děj zdá se mi případným obrazem toho, jak názor na posvátnost a nerozlučnost manželství, všeobecně platný a hájený, utrpěl během věku nesmírné škody. Posvátnost sňatku byla všeobecně uznávána. Byla mocnou ochrannou hradbou manželského stavu. Občanský sňatek, jímž stát si osvojil právo na manželské zákonodárství, byl prvním průlomem do této mravní hradby. A netrvalo dlouho, hradby strženy pod heslem: „Volná láska“.

Proti mravní čistotě hřešilo se po všechny věky. Ale všechny ty poklesky byly utajovány, poněvadž veřejnost je považovala za to, čím vskutku byly. Za hříchy, za nepravost. Zločin proti veřejné mravopověstnosti. Avšak poslední desetiletí našla pro tyto hříchy omluvu. Novou teorií, nový „mravní názor“, který tyto přechy má zblaviti jejich nemorálnosti, špatnosti a odsouzení.

Moderní ethika bez Boha nechce znáti roz-

dílu mezi mravním dobrem a zlem, morálním a nemorálním. Hlásá amoralismus. Jí je morálním vše, co zvyšuje požitek. Heslo Nietzscheovo: „Jenseits von Gut und Böse“ rychle se šíří. Není hranice mezi dobrem a zlem. Vše je dovoleno. „Není-li Boha, pak vše je dovoleno,“ filosofuje u Dostojevského jeden z bratrů Karamazových. A to je poslední ethický závěr náboženské nevěry.

„Volná láska“. Ničím neomezovaná; neznající žádných vnitřních pout a hradeb. (Theorie o úplném vychutnávání a vyžití tělesného života)

Láska je jméno pro nesmírný komplex duševních citů. Komplex sklonů k druhé osobě. A jak jsou ony různé, často protichůdné! Přímě andělské city, plné úcty a posvátnosti, vanou z lásky Petrar-kovy k Lauře, z lásky Danteovy k Beatrici, která je básníku vznešenou, čistou průvodkyní nebeskou říší. A nejnižší pudy, jimiž ukájí člověk svoji tělesnou přirozenost, rovněž zve láskou.

Fr. W. Förster o volné lásce vystižně praví: „Ve volné lásce není veliká láska volná, ale volný jest pouze pud, opojení smyslů, vášně, rozkoš ze změny, netrpělivost, pomíjející pocit a věrolomný egoismus... Četní, ušlechtilé založení lidé, kteří právě pevnou a posvátnou formou jsou chráněni před tyranstvím nižších mocí a stále upamatovávaní na své vyšší já, budou vždy klnouti oné svobodě, jež je učinila otroky. Zdravou není volná láska, ale upoutaná láska, která co nejúžeji souvisí s oněmi duševními silami, jež jsou světlejší a hlubší než všechny erotické city. Ona zdánlivě tak přísná forma nerozlučného manželského svazku je proto právě kristalisovanou láskou. Je to zařazení naší smyslné lásky ve vyšší řád duševní. (Förster: Sexualethik und Sexualpaedagogik, str. 38. 39.) Volná láska znamená volnost pudů na účet nesmírných ztrát hodnot duchovních, charakteru, a spolu na účet spokojenosti a klidu druhé osoby.

V Göthově Faustu, který vyznává lásku čisté a prosté Markétce, tato se táže svého nápadníka:

„Jak s tvým je náboženstvím, rci mi již! Ty's srdečný a dobrý muž, však zdá se mi, že na ně příliš ne-
držíš. Svátostem rovněž nejsi oddán zcela. Na mši
a u zpovědi nebyl's as velmi dávno. Zda v Boha vě-
říš?“ Faust na přímé otázky Marketčiny neodpovídá.
Má jenom vytáčky. Mluví k ní o velebnosti příro-
dy, o věčném jejím tajemství a dokládá: „Své srdce,
jak lze, celé naplň tím, a tento blahý cit, když bude
štěstím tvým, pak zvi to, kterak chceš. Rci: Štěstí,
srdce, láska, Bůh. Já nemám pro to jména. Cit,
v tom je pro mne všechno; jméno je pouhý
zvuk a dým.“

Faust neprozíravou Markétku frasiemi opojil.
Nevinnou svedl. Oloupil její duši o čistotu, klid,
štěstí. Vrhł ji do katastrofy. Taková je volná láska.
Kolik mladých lidí šlo a stále chodí touto cestou!
„Jsou mnozí, kteří se domnívají, že budou Faustem,
jenom když svedou nějakou Markétku a potom spo-
lu s Mefistem od ní prchnou,“ poznamenává För-
ster.

Volná láska — heslo opojné, květy divokých má-
ků, které omamují a otravují. Frase, kterou odpykali
životem, slzami, kletbami, zoufalstvím přemnozí z
těch, kdo se jí dali svést. Nikoli volná, ale záko-
nem upoutaná láska znamená vyšší kulturu člověka.
Láska, která má kořen v nejhlubších citech věrnosti,
zodpovědnosti, úcty, obětavosti. Při níž muž ví,
že má býti pevným charakterem a nikoli dohodruž-
ným, lumpáckým don Juanem.

Volné manželství a volná láska — což je vlastně
totéž — rozvrátily v starověku rodiny i národy. Jmé-
na zhýralých žen, jako byly Messalina, Agripina, Ju-
lia, Lepida, Berenika, Lydia, Poppea připomínají, v
jaké mravní hlubiny klesl Řím, kdysi chloubá, vévo-
dící celému světu. Ušetří snad budoucnost národy
nynější, kteří v tytéž propasti se řítí?

XV. Kamarádké manželství.

Americkým učencům a filosofům máme jistě za mnohý vynález hluboce děkovati. Aspoň svými technickými vymoženostmi nesmrtelný Edison a Tesla budiž jmenován. I v otázce manželství pokusila se Amerika přinést nové „praktické rozřešení“ této ožehlavé otázky. Antický heterismus má v křesťanském světě ožiti pod titulem „kamarádké manželství.“

Nejprv to, co tomuto ethickému vynálezu předcházelo v Evropě.

Pohlavní otázka mládeže nalezla v novodobé literatuře velmi hojného řešení. Většina moderních spisů mluví však tak, jako by pohlaví (sex appeal) mluvilo o své důležitosti k člověku, a nikoli aby člověk klidně mluvil o něm. Theorie vídeňského lékaře dra Freuda založila nový směr v terapii: Psychoanalysu. Podle ní hluboko v podvědomí žijící pohlavní pud určuje často všechnu mentalitu člověka. Dává směr jeho žití a je nejčastěji příčinou mnohých duševních a nervových chorob.

Všechnu mravní miserii mnohého dnešního mladého muže odhaluje universitní pražský profesor filosofie dr. Ehrenfels. Píše takto: „Při dnešní společenské morálce musí většina mladých mužů s tím se spokojiti, že první slasti lásky hledají u žen, s nimiž své styky za jasného dne musejí zapírati. Mnohé příhody svého mládí musejí zahaliti hustým závojem. Zakrývati pokrytectvím a lží. A ve svém společenském postavení jako naskrze čestní lidé,

otcové a vychovatelé, ve styku se společensky váženými dámami, ano se svými vlastními manželkami, musejí své mocné vzpomínky tajiti.“

A co z toho vyplývá? „Národ, který vše to, byť jenom mlčky, jako správné a normální připouští, nemůže to v lásce ke pravdě, poctivosti a humanitě přes určitou, úzce ohraničenou míru daleko přivést.“ Jejich charakter je porušen. A co žádá tento pokrokový filosof? „Pryč s tímto společenským pokrytectvím. Pohlavní styky mimo manželské nebudtež považovány za nečestné.“ Pryč s křesťanským příkázáním: „Nesesmíš.“ Člověk nemá úzkostlivě zakrývatí zvířeckou součást své tělesnosti.

Pražskému reformátoru mravnosti na pomoc přispěchal známý americký soudce mladistvých provinilců Ben Lindsey. Za svého působení měl příležitost jasněji než jiní pohlédnouti hluboko do nitra mladých lidí. Ovšem jenom provinilců, to je třeba zdůrazniti, a nikoli lidí zachovalých. V nitru mladých našel mravní spoušť. Shledal, že pohlavní vášeň, tajená, ale sopečná, je příčinou četných zločinů. Jak tomu odpomoci? Jak předejiti mnohé zločinnosti?

Nejjistěji „kamarádským manželstvím“. Mladým zamilovaným lidem budiž popráno, zákonem dovoleno, společně žíti jako manželům. Budtež poučeni o všech praktikách preventivní techniky. A když ony selžou, nechť kamarádi, nyní otec a matka, uzavrou zákonné manželství před příslušným úřadem. Stanou se legálními manželi se všemi povinnostmi. Snad na vždy? Nikoli. Až se omrzí, rozvedou se.

Vtipně o tomto „kamarádském manželství“ napsala německá žena H. Gebhardtová: „Rozřešení celé sexuální otázky, jak je Lindsey navrhuje, zdá se tak prosté, jednoduché, praktické, že možno jen se tázati, proč na ně během staletí chytré hlavy dávno již nepřipadly?“ Či netrvá již tento problém od synů Adamových? Staří národové poctivější měli rozhodně volnější nazírání na mravnost;

a přede svým dětem nedovolovali žádné „kamarádské manželství“. A to z vážných rozumných důvodů, které i dnes mají svoji platnost.

Mladí lidé mají se učití sebekázní, sebeovládání. Mají chápati, že jsou povoláni sloužiti vyšším ideálům, úkolům a cílům, nežli je hovění všelikým tělesným žádostem. A nejlepší, stálou a tichou školou sebeovládání je krocení pudů. Jen ten, kdo to dovede, je schopen obětovati se pro dobro celku, národa, vlasti. Kdo se jim v mládí na milost a nemilost poddá, je pro vyšší život a vyšší povinnosti ztracen. Utratil své fysické síly, a podlomil své duševní schopnosti v kamarádsém manželství.

To vše antičtí národové lépe chápali nežli moderní reformátoři křesťanské ethiky. Věděli, že život je stálý boj. Žádá přemáhání pudů, přemáhání pohodlí, nálad. A nejlepším sebeodříkáním je krocení erotických sklonů. Věděli, že nic tak nepodlamuje a neoslabuje vůli, nic neničí tolik charakter, jako uvolnění pohlavních žádostí. Z těch důvodů nechovali pro nějaké „kamarádské manželství“. A my nedávno měli jsme příležitost na ruských emigrantech obojího pohlaví poznati, jak nejedno „kamarádské manželství“ je zdrželo od studia, přípravy k příštím povolání, jemuž se chtěli věnovati. Ano, jak tragicky skončilo. Mladým lidem musí býti od počátku, ještě dříve, nežli se u nich pohlavní pud začne ožývati, důrazně, autoritavně, jak samo Desastero volá, býti vštěpováno, že je vyšší, duchovní svět, který nám ukládá vyšší cíle a úlohy, nežli jsou ony erotické. Odtud směřovala všechna výchova mládeže k otužování tělesnému a duševnímu. Výchova k sebepřemáhání a k sebekázní.

Tacitus vypravuje o mladém Papiniovi, že fysicky i duševně zničen, vrhl se s okna a zabil se, hlasitě obviňuje svoji matku, že ona je vinna výčitkami jeho svědomí, které mu činí život nesnesitelným. Sváděla jej k pohlavním neřestem. A římský senát tuto neřestnou ženu na 10 let poslal do vyhnanství. (Tacitus, Annaly 6. 49.) Staří věděli,

že jenom „čistý je silný.“ Aby rostla zdravá, silná, zdatná příští generace, proto svým dospívajícím dětem netrpěli žádného kamarádkého manželství a žádali na nich zdržlivost.

V divadelní hře ze života japonského „Taj-fun“ vypravuje mladý voják svým kamarádům, s nimiž stojí na strážích, o svém včerejším činu. Povolán k vojenské službě musil opustit svoji mladou milovanou ženu. A nyní, když stojí na noční stráž, myšlenky jeho stále vracejí se k ní. Je duší u ní, nepozorný, roztěkaný a rozdvojený mezi láskou k ní a láskou ke své vlasti. Jak se soustředit? Za minulé noci tiše opustil vojenský stan, pospíšil domů a vplížil se v příbytek, kde spala jeho žena. Lehce políbil ji na čelo a potom dýkou proklál její srdce. Na to klidně vrátil se v tábor.

Je potřebí chápati čin japonského vojína s jeho hlediska na méněcennost japonské ženy, služby mužovy. A byť skutek jeho zdál se nám krutý a nelidský, přece z něho hledí nám úctyhodná pravda, že službu vlasti, lásku k národu cenil výše, než lásku ke své ženě. Obětoval tuto lásku, aby nerozdvojen, všechny své city a síly mohl dáti do služeb vyšších.

Takového činu odříkání nikdy nebyl a nebude schopen, kdo své mládí prožil, síly utratil v řadě milostných dobrodružství, chráněných falešnou vlajkou americké koncesse „kamarádkého manželství“.

Kristus pravil ke svým učedníkům: „Kdo miluje více otce, matku, nebo manželku svou, není mne hoden.“ Jenom mravně silný, vítěz nad svými pudry, dovede jíti za vysokými cíli. Kdyby v celé zemi podlehla většina okrádání sousedů, přece nikdo nebude volati, že se v ní má vymazati z Desatera přikázání: „Nepokradeš!“ Kdyby množily se zločiny, loupeže a vraždy, je potřebí přísnějšími tresty stíhati provinilce. A rozmohl-li se mor nemravnosti, nezažene se kamarádkým manželstvím, legalisováním nepravosti, ale přísným umravňováním, náboženskou výchovou.

XVI. O dětech nemanželských.

„I pojal Abraham otrokyni egyptskou, Agar, která mu porodila syna. A nazval jméno jeho Ismael. A když tento povynostl a pohrával si s Isákem, synem manželky Abrahamovy. Sáry, řekla je-
mu tato: „Vyžeň otrokyni Agar a syna jejího, nebo nebude dědicem syn děvky se synem mým Isákem.“ I učinil tak Abraham. Vzáv chléb a lahvič vody, vložil na rameno Agar, dal jí pachole a propustil ji.

Agar odešla se synem svým a bloudila na poušti Bersabé. A když ztráven byl chléb i voda v lahvič, hrozila smrt hladem. I položila Agar pachole pod strom a odešla opodál, neboť řekla: „Nemohu se dívat na své dítě, jež umírá.“ A usedši opodál, plakala. I vyslyšel Hospodin hlas pachollete a poslal anděla s nebe, který řekl Agar: „Co činíš, Agar? Neboj se; neboť vyslyšel Bůh hlas pachollete. Vstaň, vezmi pachole, nebo v národ veliký učiním je.“ A otevřel Hospodin oči Agar, takže uzřevši studnici vody, šla a naplnila lahvič. I zachráněno bylo pachole její a ona s ním. (I. Mojž. 21. 9.—20.) A vyrostl Ismael v muže divokého.

V osudu Agar a syna jejího zračí se život ne-jednoho dítěte, jež nebylo zrozeno z lože manžel-ského. Agar, otrokyně egyptská, Ismael dítě ne-manželské. Pravá žena Abrahamova pohrdá Agar a kláze ji z domu vyhnati. Matka a dítě opuštěny. Oběma hrozí záhuda. Ale Hospodin je slitovníkem

oběma. Odpouští matce a syna Ismaele dává růsti v národ veliký.

Od věků stíhal osud matky nemanželského dítěte pohrdání legitimních manželek. Nepřipouští ni dnes, aby neprovdaná matka byla stavěna na roveň matkám, ženám v manželství. Dítě počaté bez vědomí zodpovědnosti rodičů, v návalu vášně, je nevitáné, často neštěstím, neb zkázou rodičky. Dítě ubohé, k němuž otec se nechce znáti a často soudem musí býti přinucen, by přispíval na jeho živobytí (alimenty) i když sám se zbavuje povinností důležitější: výchovy svého dítěte. Sv. Augustin ve svých „Vyznáních“ (IV. 2.) praví: „Sám jsem poznal, jak liší se svazek manželský, uzavřený pro plození dítek, od svazku chlipné lásky, v němž se děti rodí proti přání rodičů a teprve zrozené jejich lásku si vynucují.“

„Každé mateřství bude v příštích dobách posvátné,“ napsala krajní horlitelka pro reformu manželskou, Ellen Keyová. „Jenom když bylo provázeno hlubokou láskou a hlubokým citem pro povinnost.“

Ano je vždy hodno soucitu, když oba rodiče vůči svému děcku plní řádně své povinnosti. Ale úctyhodným, či dokonce posvátným se nestane, dokavad manželské zákony budou upravovati poměr mezi mužem a ženou. „Aby mateřství mělo ethicou sankci, nesmí ono vědomí povinností dodatečně teprve vyvolávat, ale musí z toho vědomí již napřed vycházeti. A k tomuto vědomí povinností právě náleží sebeovládání, které nedovoluje, aby k mateřství došlo, dříve nežli vnější pevná forma manželská, sňatek, byla provedena. Zákonitá obřadnost, která jediná zaručuje děcku pevné a čestné místo v rodině; obřadnost, kterou muž a žena ke svému vyššímu vědomí dospívají.

Posvátné je mateřství, které zákonitým sňatkem v plném vědomí, dobrovolně a rádo bere na sebe povinnosti mateřské. Ale nikdy nebylo a není posvátným mateřství, které v opojení vášně začalo

a jež napřed vážnosti stavu si neuvědomilo. (Fr. W. Förster, Jugendlehre 345.)

Göthe ve „Faustu“ s hlubokou psychologí líčí život svedené Markétky. Holky u kašny si povídají o jejím poklesku. Ona sama doznává: „Jak jindy, též jsem lála v hněvu, když klopýtnout jsem zřela děvku! Jak pro svých družek hřích a viny, můj jazyk nikdy nebyl jiný.“ Ve svém vnitřním nesmírném žalu utíká se k bolestné Matce Boží, útočišti všech hříšníků. Klade květiny do vázy před jejím obrazem a z hloubi srdce se modlí:

„Ach, skloň již dolů, ty plná bolu,
tvář svoji vlídně v moji též!
Mne hanby, sprost!“

Kdo má cit v srdci, neubrání se politování.

Ale není na tom dosti. Markétka je v chrámě. Je mše sv.; varhany a zpěv znějí. Tu svůdný Mefisto obratem zahrá si na kazatele a soudce. Svědomí volá k ní stále důrazněji. Markétka je všechna poděšena. A sbor zpívá církevní sekvenci o posledním soudu: „Dies irae, dies illa.“ Ano je potřebí nejvyššího smilování kajícímu hříšníku. Je potřebí podati mu soucitnou ruku. Ale stejně je nutný hlas věčného Života, který ukazuje v pravém světle neúprosné následky činu a jej soudí.

Markétka musí vyslechnouti: „*Judex ergo cum sedebit, quidquid latet apparebit, nil in ultum remanebit.* — K soudu přísný soudce stane, vše co skryto, zjevno vzplane; bez trestu nic nezůstane.“

Milosrdenství mírní tresty. Ale žádný čin nebude metrestán, který byl spáchán proti základním podmínkám pořádaného života. On náleží do řádu provinění, a nikoli v řád bezvýznamnosti, anebo dokonce svatosti. A jenom když pokleslý v tomto světle naň nahlíží, může zase se vrátiti k vyššímu životu.

Běda, kdo provinění okrašluje lacinými květy

otřelých, denních frází! (Soucit náleží pokleslému; ale odsouzení náleží činu. A děcko mimo manželství zrozené zaslouží naší péče a lásky tím více, čím méně jí od vlastních zakoušelo. Stavěti však je na oltář, v klín Kristův, učiniti z něho symbol „moderního manželství“, je zvráceností, které tisícileté tradice odporují. Světci mohou jednou býti ze všech, z rodičů i dětí nemanželských. Ale nečiňte z nich světce již zde na zemi.

Göthe ve své básni „Bůh a bajadérka“ líčí indickou tanečnici, jež opuštěna umírá. Oddávala se volné lásce; všichni ji opustili. Ale Bůh nad ní se smíloval.

„Unsterbliche heben mit göttlichen Armen
verlorene Kinder zum Himmel empor.
Nesmrtelní pozvedají božskými pažemi
ztracené dítko k nebesům výš.“

To vše je krásné. Ale ty „ztracené děti“ musí kajícíností a upřímnou vůlí snažit se napravit vše, čím se dříve v lehkomyšlnosti provinily.

Závěr.

V dávných dobách stál krb v domě úplně volný. Byl postaven uprostřed hlavní světnice, vyzděný jako oltář. A otevřený oheň planul na něm jako stálá oběť. To bylo středisko celého domu; kolem něho všichni se shromažďovali. Nejkrásnější obraz rodinného života. A oheň, který v ustavičném klidu, v lahodném svitu, svými paprsky otepľující a oživující, na tomto oltáři hořel, byl symbolem manželské lásky a věrnosti. I když staré mravy dávno pominuly, kéž jenom onen posvátný oheň na krbu nepohasne!

Ovšem, tak jasně a vysoko, jako planula láska snoubenců, nemůže oheň na rodinném krbu stále planouti. Mnohdy při nepříznivém větru povstane dusivý dým, hromadí se popel. Ale krb přece hřeje svým teplem, protože pod popelem ještě jsou jiskry. A stejně v denním spolužití prchají illuse a sny, objevují se různé slabosti a chyby. Po slavnostní náladě svatebního svátku nastanou všední dny. A tyto všední dny s jejich nepříjemnými maličkostmi stanou se velikou obtěžkací zkouškou lásky.

Pravá láska však vytrvá. Trpělivě přináší polínko za polínkem do krbu a opatruje pečlivou rukou posvátný oheň. Jenom vestálky, neposkvrněné panny, musily v chrámě Vestině udržovati obětní oheň. A podobně jenom čisté ruce a čisté srdce ženino musí opatrovati rodinný krb. Potom on nevyhasne.

A jestli láska snoubenců svítila jasnějším plamenem, za to věrně opatrovaný krb manželské lásky má hlubší žár. A jestli všední den je zkušebním kamenem lásky, je také kovářem, který spojena srdce stále pevněji k sobě spájí, že takoruka splynou v jedno. Pomalu vyrovnávají se mnohé rozdíly; zvláštní zvyky a vlastnosti manžele k sobě jenom více sblíží. Všechny myšlenky a city vždy více splývají v klidný a jasný soulad. Srdce bijí v témže taktu, a duše v jediném pohledu dobře si rozumějí.

A jestli smrt jednoho od druhého odloučí, i druhý duševně súčtoval se svým životem. Zbývá mu pouze jediné: tiše čekati na příští shledání. Tak jako milá ctihodná babička v stejnojmenné povídce Boženy Němcové obraz zesnulého manžela chovala jako nejvzácnější svoji památku. Denně naň vzpomíná, za něho se modlí a pozdvihujíc v podvečer svoje vlahé oči ke hvězdám, zbožně si povzdechne: „Můj Jiříku, kdy sejdeme se zas!“

Jak silná, svatá je pravá láska manželská! Plná nejhlubšího vzájemného porozumění, plná tiché vroucnosti i beze slov a obětavé vděčnosti. Ona nenese ustavičně bílou korunu z lilí a růží, ni skromný myrtový věnec, neboť květy brzo uvadnou. Ale ona zdobí manželku královským diademem a bílou páskou manželské čistoty kol čela kněžky. Je věru královská, neboť má své království, v němž vládne svojí mírností a obětavostí. Je věru kněžská, neboť přináší oběti a žehná. Šťastné děti a šťastni všichni domácí, na jejichž hlavách spočinou její královské a kněžské ruce. Šťastni všichni, kteří našli místo u jejího krbu.

(Některé myšlenky v tomto závěru z knihy Augustina Wibbelta: „Ein Sonnenbuch.“)

D o d a t e k.

Velké přikázání.

Již staří národové stavěli k nebezpečným místům na moře, ať k vírům, ať k mělčinám, vysoké věže, výstražná znamení, která měla chrániti plavce před hrozící záhubou. Nová doba staví majáky, jichž světlo, daleko za noci viditelné, varuje lodi před ztroskotáním. V mravním ohledu je takovým varovným majákem šesté přikázání Boží: Nesle-
smilníš.

Ono chrání jak jednotlivce, tak celé národy, před mravním zpusnutím. Omezujíc pohlavní pud v jeho roztékání a rozpoutání, je ochranou fysických i mravních sil člověka. I tu platí varovná slova anglického filosofa J. Ruskina: „Moudré zákony a spravedlivý tlak nejsou pro ušlechtilý národ (a ušlechtilé povahy) žádnými okovy, ale zároveň pancířem, který skýtá sílu a ochranu, byť mnohdy tížil.“ (Aforismy k životní moudrosti str. 140.)

„Velké přikázání“ poroučí cele a dokonale ovládati pud pohlavní všem, kdo nevstoupili ve stav manželský, a klásti mu určité hranice a meze i ve stavu manželském. Přikázání toto je vážný, majestátní hlas Boží, jehož projevem je Desatero. Platilo vždy a platiti bude až do konce světa. A zde jen dodatečně o něm se zmiňuji jako přátelské, důvěrné upozornění těm, kdo v manželství nevstoupili: Jsi svoboden, nevázan posvátným slibem man-

želským. Ale jsi vázán velikým přikázáním o panické čistotě. V knize Moudrosti volá svatopisec: „Ó, jak krásné jest čistotné plémě v skvělosti! Nesmrtelná jest zajiště památka jeho, neboť i u Boha známa jest i u lidí.“ (Moudr. 4. 1.) Čistota znamená dokonalé vítězství silné duše nad žádostmi tělesnými právě tam, kde boj je nejtěžší. Ona je, jak sám svobodomyšlný filosof Lecky praví, „tím nejušlechtilejším, co máme; je nebeskou jiskrou v nás, otiskem božského obrazu, principem heroismu.“

Jednotlivci i národové hynuli, jakmile ztratili úctu k čistotě. Stali se stromy, jež skácely se ne tak nápořem bouří a větrů, jako vlastní vnitřní hnilobou. Ale i oni, zamoření mravní rozpoutaností, nemohli odlepiti úcty a obdivu mravní, neporušené čistotě.

Zvláštní úctě těšila se u Řeků panenská bohyně Pallas Athéna, zrozená z hlavy Zéovy; dárkyně moudrosti. Básník Aeschylus klade v ústa těch, kdo k ní se utíkají, krásná slova: „Cudná dcero Zevova, ty, jejíž oko nikdy není zkaleno, shlédni na nás, panno a ochránkyně panen.“ Římané, jak svrchu již jsem uvedl, zvláštními výsadami vyznamenávali panenské dívky vestálky, služby bohyně Vesty, jež musily až na čas, či doživotně, přísně zachovávat čistotu. Četné výsady (na př. milost dána odsouzení, potkal-li na popravní cestě vestálku; jejich čestné místo při veřejných hrách před nejvyššími úředníky státními a jj.) jim ode dávna dané, byly jasným projevem úcty k nedotknutelné mravní čistotě.

Kristus vysoko povznesl panictví jak svým příkladem, tak svým přikázáním: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ Za matku volí přečistou pannu, Marii, immaculatu. Ze všech apoštolů nejvíce miloval sv. Jana, panice mezi sborem svých nejvěrnějších. I na jeho evangeliu, jeho listech a Zjevení jasně vidí-

me jeho povýšenost nad jiné: nesmírné povznesení ducha do výšin nebeských („volat avis sine meta“) ke trůnu věčné pravdy, větší schopnost abstrakce, subtilnost, snazší získání si lásky Boží, v níž je moudrost.

Evangelium zdůrazňujíc vznešenost, ano posvátnost panické čistoty, dalo nový život hynoucím národům. V duchu Kristově založené řády, jejichž jedním z hlavních slibů bylo ustavičné panictví, byly a jsou vždy chloubou církve, chválou a slávou Kristovou, jsou svými obětavými službami lidstvu, ať v jeho tělesných, nebo duchovních potřebách, největšími jeho dobrodinci. „Jenom čistý je silný“; schopen krajního heroismu.

V době liberalismu, jenž starými, tradičními řády a zásadami ve všech oborech lidské práce hleděl otrásat, ozvalo se heslo, že čistota předmanželská je zdraví škodlivá; že ochromuje přirozený vývoj člověka, potlačujíc jeho z nejmocnějších pudů.

Toto tvrzení v posledních létech je na štěstí mnohými lékařskými a psychiatrickými autoritami všech zemí jednomyslně vyvráceno. Fr. W. Förster ve své „Jugendlehre“ cituje výroky světoznámých spisovatelů, lékařů a fyziologů, kteří ukazují na rozhodnou nesprávnost, ano nebezpečnost podobných názorů.

Tak prof. Forel, svobodný myslitel, profesor psychiatrie v Curichu, praví: „Musíme na tom trvati, že pro mladého muže až k jeho ožení čistota nejenom ethicky a aestheticky, ale i oproti prostituci hygienicky je se stanoviska zdravotvdy nejvíce doporučitelná.“

Prof. Mantegazza, vlašský fyziolog, napsal: „Všichni muži, a hlavně mládež, mohou na sobě blahodárné následky čistoty zakoušeti. Paměť je vždy rychle pohotová a vytrvalá, myšlení živé a plodné, vůle silná a charakter zoceluje se v energii, o níž zpustlík ničeho neví. Žádné sklo neukazuje nám okolí v takých nebeských barvách jako hranol čistoty, která vrhá své duhové barvy na

všechny věci a skýtá blaženost beze stínu a vyblednutí.“

A známý švédský spisovatel Björnson napsal: „Věřím, že zdrželivostí ještě nikdo ne onemocněl; ale za to tím, že se jeho obrazotvornost výhradně zabývala s pohlavními věcmi. Vyplňuj jednostranně svoji obraznost čímkoli, a může to být tvou záhubou.“

A dejme tomu, že naprostá zdrželivost byla by opravdu škodlivá zdraví: je otázkou, zda je zdraví hlavním a nejvyšším fysickým cílem člověka. Zdraví je spíše k tomu, abychom jiné, vyšší úkoly konali. „I noční bdění a námahy mateřské lásky, vědecká práce, ošetřování nemocných a jiné druhy všeobětavého působení přinášejí mnohou a těžkou ujmu na zdraví, a přece nikdo ještě netvrdil, že by k vůli správnému trávení, normálnímu oběhu krve a dobrému spánku všechny takové práce měly by být odstraněny.“ Píše Fr. W. Förster. A dále praví: „Tisíce žen a mužů žijí čestně a bezúhonně až do hrobu a raději strádají a také své nechají strádati, než aby vztáhli ruku na cizí statek. Ale na cti a nevinnosti bližních se prohřešovali, zneuctívající způsob života pomáhat udržovati jenom „pro svoje zdraví,“ to má být dovoleno? (Jugendlehre; str. 334.)

Co ethický liberalismus dovoľoval ve jménu fysického zdraví, to moderní psychoanalýza často radí na prospěch uklidnění mysli a duševní rovnováhy. Psychoanalýza, jejíž hlavním průbojníkem je vídeňský lékař dr. Freud, vyšetřující podvědomé, neuvědomělé stavy neuropatického a hysterického člověka, dospěla často k poznání, že je to přemáhání a potlačování pohlavního pudu, jež vyvolává duševní poruchy. Ano, ono „znásilňování“ pudu je prý příčinou chorob nervových. A logický závěr psychoanalytiků je: Nepřemáhej tento elementární sklon. „Rozumně mu povolovati,“ toť pravá moudrost života.

Je to zase ona Mefistofelova rada, jež veliké přikázání pokouší se vymazati z desek zákona v duši uložených. Zde opět jen platí dávná zkušenost: Vyplňovati svoji mysl jednostranně vždy vede ke špatným koncům. Zde opravdu zdravá mysl udržuje i zdravou duši. Obrátiti směr svého myšlení na jiné vznešenější věci, překonávati svoji mysl, kdykoli „stimulus carnis“, osten těla se ozývá, to je přirozená zdravověda.

A té mocnými podporami jsou pravdy a prostředky náboženské: stálé vědomí Boží všudypřítomnosti, modlitba, sv. svátosti atd. Tyto prostředky uchovaly milliony mužů a žen v panické doživotní čistotě, uschopnily je k největším obětím na poli lásky k bližnímu, vychovaly heroje. „Jestli dnes katolická církev skoro ojedinělá chrání nejprísnější zásady v řádu života pohlavního, není to z nějaké zkostnatělé tradice, anebo z mravní ztrnulosti, ale odtud, že vychází od ideálu čistoty Marie.“ A nikoli z toho, že vyřazuje, jako se nyní často děje, jednotlivé úkoly z celku lidského bytí, a celek nechá ovládati jedinou a to nízkou žádostivostí. Neovládneš-li dokonale svého bujného koně, ovládne on tebe a bude se říti s ubohým jezdcem, kam libo. „Kdo své žádosti neovládá, bude jako nedovedný jezdec, divokým koněm vlečen všemi blázinami a močály.“ (Sv. Ambrož, de virginitate.)

Jenom kdo v mládí, ve stavu svobodném dokonale své pudy ovládal, dovede býti věrným, sebeovládajícím manželem. A to je hlavní podmínkou spokojeného manželství. Jako s posvátnou vážností je potřebí voliti stav manželský, tak s posvátnou, vytrvalou vážností a svědomitostí je nutno bdíti nad panickou čistotou předmanželskou. Veliké přikázání, jež zapovídá každou lehkomyšlnost ve směru mravním, je záchranou pozemského a nejednou i nadzemského spokojeného, blaženého života.

Jisto je, že úcta Marie Panny, důvěra v její

ochmanu, vzbudila miliony čistých duší. Maria zalidnila jimi nebe. Krásně napsal zvěčnělý náš básník Viktor Dyk v prvním rozmachu svého talentu:

„Ó, vonný květe z Nazaretu,
ó, panno čistá, bez viny!
Co z mladých snů mi zbylo světů?
Tvůj obraz snad to jediný!

Ó, vonná růže z Nazaretu!
Kde žena čistá, bez viny?
Vrať nevinnost sešlému světu,
ty, květe věčný, jediný!“

